

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jakub Křivka

**Správa společného jmění manželů v zákonném
režimu**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Michael Zvára, LL.M., Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 6. prosince 2022

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 160 571 znaků včetně mezer.

Jakub Křivka

V Praze dne 6. prosince 2022

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Michaelu Zvárovi, LL.M., Ph.D. za vstřícný přístup, odborné rady a zajímavé podněty při vedení této práce.

Dále bych rád poděkoval svým rodičům a přítelkyni za jejich podporu nejen při psaní této práce, ale i po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod.....	1
1. Historie majetkových vztahů mezi manžely a jejich správy.....	3
1.1. Římské právo.....	3
1.2. Zákon č. 946/1811 Sb., všeobecný zákoník občanský.....	3
1.3. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném.....	4
1.4. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.....	5
1.4.1. Novela občanského zákoníku č. 91/1998 Sb. a následný vývoj.....	7
2. Společné jmění manželů.....	9
2.1. Pojem.....	9
2.2. Vznik.....	10
2.3. Obsah.....	10
2.3.1. Aktiva.....	11
2.3.2. Výjimky z aktiv.....	13
2.3.3. Pasiva.....	16
3. Správa společného jmění manželů a její obsah.....	21
3.1. Práva a povinnosti a jejich výkon.....	21
3.1.1. Manželská solidarita.....	22
3.1.2. Ochrana součástí společného jmění manželů.....	24
4. Běžná správa společného jmění manželů.....	26
4.1. Hranice mezi běžnými a mimořádnými záležitostmi při správě společného jmění.....	26
5. Mimořádná správa společného jmění manželů.....	29
5.1. Jednání společné.....	29
5.2. Jednání se souhlasem manžela.....	31
5.3. Nahrazení souhlasu soudem.....	32
6. Správa společného jmění manželů a výdělečná činnost v režimu § 715 NOZ.....	34
6.1. Použití součásti společného jmění k podnikání jednoho z manželů.....	35
6.2. Použití součásti společného jmění k nabytí podílu v obchodní korporaci.....	37
7. Zvláštní případy správy společného jmění manželů a souvisejících majetkoprávních institutů	41
7.1. Bydlení a rodinná domácnost manželů.....	41
7.2. Obvyklé vybavení rodinné domácnosti.....	45
7.3. Problematika správy podílu v obchodní korporaci.....	48
7.3.1. Podíl v bytovém družstvu.....	51
8. Konflikt dobrověrného nabyvatele a ochrany společného jmění manželů.....	53
8.1. Věci zapsané ve veřejném seznamu.....	53
8.2. Věci nezapsané ve veřejném seznamu.....	58

8.3. Ochrana dobrověrného nabyvatele <i>de lege ferenda</i>	61
Závěr.....	62
Seznam zkratek	63
Seznam použitých zdrojů	64
Abstrakt	68
Klíčová slova:.....	68
Abstract	69
Key words:	69

Úvod

Manželství je základním institutem našeho rodinného práva a zároveň důležitou součástí rodinného a společenského života. V České republice žije dle statistických údajů z roku 2019 přes čtyři miliony lidí v manželském svazku.¹ Kromě osobních vazeb zakládá manželství i celou řadu práv a povinností mezi manžely. Z hlediska majetkoprávních vztahů hraje v tomto svazku nejdůležitější roli institut společného jmění manželů jakožto nejrozšířenější typ vlastnické plurality subjektů, při jejíž správě však mohou vznikat konflikty jak mezi manžely samotnými, tak i ve vztahu ke třetím osobám, jež nejsou součástí tohoto svazku. Nejčastějšími otázkami, které mohou v praxi vyvstat, jsou například ty, zda konkrétní majetková hodnota nebo dluh do společného jmění spadá, zda mohl jeden z manželů bez souhlasu druhého součást společného jmění převést či zatížit, a pokud byl souhlas druhého z manželů k takovému právnímu jednání vyžadován, zda je třeba dát přednost ochraně opomenutého manžela či dobrověrného nabyvatele.

Ne vždy přitom může být řešení na první pohled zřejmé a pro mnoho nejasných situací nám i po téměř devíti letech účinnosti nového občanského zákoníku stále chybí judikatura a odborná veřejnost běžně dochází k rozdílným názorům. Vzniká tak nežádoucí právní nejistota u institutu, jehož smyslem je společné soužití usnadnit. Právě proto jsem si správu společného jmění manželů v jejím zákonném režimu zvolil za téma této práce.

Práce je členěna do osmi částí s cílem komplexně a kriticky analyzovat zákonnou úpravu společného jmění manželů a jeho správy a najít odpovědi pro řešení nastíněných problémů, které mohou vzniknout v rámci její aplikace a zároveň přinést teoretická východiska pro řešení situací, na něž zatím jasnou odpověď nemáme.

Nejdříve se v této práci podíváme na historii majetkoprávních vztahů mezi manžely a na vznik a vývoj společného jmění manželů do podoby, ve které jej známe dnes. Dále si určíme, co konkrétně do společného jmění manželů spadá a co naopak nikdy tomuto institutu podléhat nebude. Z hlediska správy se poté zaměříme na to, co rozumíme správou společného jmění a v jakých záležitostech může manžel společné jmění spravovat sám a v jakých by měl jednat s druhým z manželů společně či s jeho souhlasem. Zaměříme se také na problematiku užití společného jmění k podnikání jednoho z manželů či nabytí podílu v obchodní korporaci. Rozebereme si některé související hmotněprávní instituty, jako jsou rodinná domácnost, její obvyklé vybavení či bytová družstva a jejich vztah ke společnému jmění. Nakonec si přiblížíme problematiku dobrověrného nabyvatele a jeho možný konflikt s ochranou společného jmění

¹ *Vývoj obyvatelstva České republiky, Obyvatelstvo podle věku a rodinného stavu*. Český statistický úřad. 2020. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/documents/10180/121768528/13006920a01.pdf/5f986047-3692-4738-b63f-db727d1bf68d?version=1.1>.

manželů, a to v situaci, kdy se manžel dovolává neplatnosti právních jednání, týkajících se majetkových hodnot ve společném jmění.

1. Historie majetkových vztahů mezi manžely a jejich správy

1.1. Římské právo

Dnešní občanské právo hmotně výrazně těží z dávné avšak na nebývalé úrovni stojící právní kultury starověkého Říma. Ačkoli z římského práva v mnohém vychází naše právo závazkové a dědické, majetkové vztahy mezi manžely byly ve srovnání s dnešními velice rozdílné.²

Římská společnost byla silně patriarchální a na manželství jako takové se hledělo jako na svazek uzavíraný v zájmu muže. V tomto svazku vše podléhalo svrchované moci *pater familias*, otce rodiny. Manžel měl v tradiční formě manželství *matrimonium cum in manum conventione*, nad manželkou *manus*, moc manželskou, a manželka tak byla vůči němu v podřízeném postavení. Co se týče majetkoprávních vztahů, byl manžel vlastníkem všech aktiv samostatného majetku manželky i všeho, co manželka nabyla za trvání manželství.³ Manželka tedy neměla žádný vlastní majetek a veškeré věci nabývala pro manžela. Ohledně tohoto majetku také manžel sám vykonával správu.

V pozdější době se objevila alternativa k této tradiční formě manželství, a to *matrimonium sine in manum conventione*, bez moci nad manželkou, kdy žena nevstupovala do moci manžela, ale zůstávala v moci svého otce. Manželství tak nemělo žádný vliv na majetkové poměry manželů. Měla-li manželka nějaký vlastní majetek, tvořil její samostatné *parafernální jmění*, kterým mohla volně disponovat, avšak praxe byla taková, že jeho správu přenechávala manželovi.⁴

1.2. Zákon č. 946/1811 Sb., všeobecný zákoník občanský

Po vzoru Napoleonských kodifikací byl roku 1811 přijat zákon č. 946/1811 Sb., všeobecný zákoník občanský, jenž přinesl komplexní úpravu občanského práva na území neuherské části habsburské monarchie. V rámci tohoto kodexu byly také upraveny majetkoprávní vztahy mezi manžely.

Základní úpravou zde bylo ustanovení § 1237, jenž zakládalo princip odděleného majetku. Každý z manželů si podle tohoto ustanovení podržel své dřívější vlastnické právo a manžel neměl nárok k tomu, co druhý z manželů za trvání manželství nabyde (v pochybnostech

² DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-597-7, s 38.

³ KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1, s. 132 a následující.

⁴ KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1, s. 140.

platila vyvratitelná domněnka, že vlastnictví bylo nabyto mužem). Toto ustanovení bylo dispozitivní a bylo možné se vůči němu odchýlit.

Majetkové společenství tak nevznikalo mezi manžely *ex lege*, ale mohlo být zřízeno smluvně (opačně, než je tomu dnes), s čímž počítal § 1233, jenž pro vznik tzv. „společenství statků“ požadoval zvláštní smlouvy.⁵ Obsah smlouvy není v tomto ustanovení určen, a tak primárně záleželo na autonomní vůli stran, jaký obsah zvolí. Podmínky pro platnost smlouvy byly hlavně možnost plnění z ní a neexistence rozporu s dobrými mravy.⁶ Smlouvou ve smyslu § 1233 pak byla smlouva svatební (*Ehepakte*) podle ustanovení § 1217.

Svatební smlouvy upravovaly mimo jiné i majetkové důsledky životního společenství manželů a rozsah majetku, jenž mohl být dotčen manželským společenstvím, byl ponechán na vůli stran. Tato úprava se tak nemusela týkat celého majetku, ale jen jeho vybraných částí.⁷

Co se týče správy, v režimu oddělených jmění platila podle ustanovení § 1238 vyvratitelná domněnka, že žena svěřila muži jako svému zákonnému zástupci správu svého volného jmění. U jmění v režimu společenství statků záleží na svatební smlouvě, na jejímž základě je tento režim sjednán.

Tento všeobecný zákoník občanský platil na našem území (nikoli však na území Slovenska a Podkarpatské Rusi z důvodu zděděného právního dualismu) i po rozpadu Rakouska-Uherska, kdy byl do našeho právního řádu přejat zákonem č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, jinak známým jako recepční norma.

1.3. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, zakotvil pro celé území tehdejšího Československa zákonné majetkové společenství jako formu majetkového společenství manželů, vznikající přímo ze zákona, a nikoli na základě smlouvy, jak tomu bylo podle dřívější úpravy.⁸

Zákonné majetkové společenství bylo upraveno v §§ 22 až 29. Podle § 22 do tohoto společenství spadalo jmění, jehož nabude kterýkoli z manželů v době trvání manželství - vyjma

⁵ DVORÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-597-7, s. 38.

⁶ SEDLÁČEK In ANDRES, Bedřich, Antonín HARTMANN, František ROUČEK a Jaromír SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1937. Praha: Codex Bohemia, 1998, Díl 5, (§§ 1090 až 1341). Komentáře velkých zákonů československých. ISBN 80-85963-90-6, s. 500, marg. č. 2.

⁷ SEDLÁČEK In ANDRES, Bedřich, Antonín HARTMANN, František ROUČEK a Jaromír SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1937. Praha: Codex Bohemia, 1998, Díl 5, (§§ 1090 až 1341). Komentáře velkých zákonů československých. ISBN 80-85963-90-6, s. 443, marg. č. 3.

⁸ DVORÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-597-7, s. 40.

toho, čeho nabude dědictvím nebo darem, a toho, co slouží jeho osobním potřebám nebo výkonu jeho povolání.

Takto získaným majetkem byl i výnos samostatného majetku jako úroky nebo nájemné a veškerý další majetkový přírůstek, nespadal-li pod výše zmíněnou výjimku. Úprava se vztahovala na veškerý majetek nabytý v době účinnosti zákona tedy od 1. ledna 1950.⁹ Majetek nabytý před účinností zákona či před uzavřením manželství nebyl součástí majetkového společenství.

Obvyklou správu majetku v majetkovém společenství mohl dle § 23 vykonávat každý z manželů sám. Pokud se nejednalo o správu obvyklou, bylo k takovému jednání třeba i souhlasu druhého z manželů. Zákon nám tak rozděluje správu na obvyklou a mimořádnou, ale text zákona ani jeho důvodová zpráva se tímto rozdělením dále nezabývá. Klíč k posouzení přináší komentář, jenž za správu obvyklou označuje například běžné udržování, opravy a dispozice s užitky a za správu mimořádnou například opatření vyžadující poměrně vysokého nákladu nebo měnící a zkracující podstatu majetku.¹⁰

Co se týče vztahu majetkového společenství a třetích osob, poskytoval § 24 věřiteli jednoho z manželů právo uspokojit se na majetku v majetkovém společenství. Toto právo nebylo omezeno dobou, ve které pohledávka věřitele vznikla a tak bylo možné, aby se takto uspokojil i věřitel, jehož pohledávka vznikla před založením majetkového společenství.¹¹

Kromě zákonné úpravy dával § 29 manželům možnost upravit si rozsah i správu majetkového společenství odlišně a to úmluvou ve formě soudního zápisu. Na takovouto úmluvu se poté mohli vůči třetí straně odvolat pouze tehdy, byla-li ji známa.

1.4. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Majetkové vztahy mezi manžely byly roku 1964 vyňaty z práva rodinného a začleněny do zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Občanský zákoník nepřevzal úpravu majetkového společenství ze zákona o právu rodinném, ale zavedl tzv. bezpodílové spoluvlastnictví, jež je dnes hodnoceno jako změna dramatická a zároveň také problematická.¹² Původní majetková společenství byla ode dne účinnosti zákona 1. dubna 1964 zrušena.

⁹ Tamtéž

¹⁰ SVÁTEK, Jan. *Komentář k zákonu o právu rodinném*. Praha: Orbis, 1954. Dostupné také z WWW: <<https://ndk.cz>>, s. 93 - 94.

¹¹ SVÁTEK, Jan. *Komentář k zákonu o právu rodinném*. Praha: Orbis, 1954. Dostupné také z WWW: <<https://ndk.cz>>, s. 95.

¹² RADVANOVÁ, Senta a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-182-2, s. 46.

Starý občanský zákoník navíc rozlišoval různé druhy vlastnictví a to socialistické společenské vlastnictví, vlastnictví osobní a vlastnictví soukromé. Ve vlastnictví osobním mohly být dle § 123 věci sloužící k osobní potřebě občanů. Konkrétněji poté dle § 127 především příjmy a úspory z práce a ze sociálního zabezpečení a dále zejména věci domácí a osobní potřeby, rodinné domy a rekreační chaty.

Bezpodílové spoluvlastnictví bylo upraveno v §§ 143 až 151. Dle § 143 bylo jeho obsahem vše, co může být předmětem osobního vlastnictví a co bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství, s výjimkou věcí získaných dědictvím nebo darem, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě nebo výkonu povolání jen jednoho z manželů. Jako určité dodatky navíc vznikly instituty společného užívání bytu a pozemku manžely.

Podle dobových autorů se jednalo o společenství jednotné a nedělitelné, jelikož nejlépe vyjadřovalo trvalý životní svazek obou manželů, ve kterém mají oba k sobě navzájem i k dětem stejná práva a povinnosti. Právní jednota a nedělitelnost měla spočívat právě v jeho charakteristickém znaku - bezpodílovosti. Není zde proto podíl, který by vyjadřoval míru účasti manžela na věcech ve spoluvlastnictví.¹³

Správa věcí v bezpodílovém spoluvlastnictví je řešena v § 145 odst. 1, který říká, že: „*Běžné záležitosti týkající se společných věcí může vyřizovat každý z manželů. V ostatních záležitostech je třeba souhlasu obou manželů; jinak je právní úkon neplatný.*“ Stejně jako zákon o právu rodinném tedy i starý občanský zákoník rozlišoval správu běžnou a správu mimořádnou. Při určování, o jakou správu se jedná, bylo přihlédnuto například k povaze a hodnotě věci, jejímu účelu a způsobu, jakým je s ní běžně nakládáno. Dalším důležitým ukazatelem byly i majetkové poměry konkrétní rodiny.

Pokud manžel jednal v případě, kdy bylo třeba souhlasu druhého z manželů, bez takového souhlasu, bylo takové jednání *ex lege* stíženo absolutní neplatností, tedy jak ve vztahu mezi manžely, tak i ve vztahu ke všem třetím osobám.¹⁴ V roce 1982 byl zákonem č. 131/1982 Sb., novelizujícím občanský zákoník, v § 40a zakotven institut relativní neplatnosti, pod který byl § 145 odst. 1 zařazen. Neplatnosti jednání (úkonu), týkajícího se majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví, tak bylo nově nutné se dovolat. Pokud tak dotčená strana neučinila, jednání (úkon) bylo považováno za platné.¹⁵

Z platných právních jednání, týkajících se majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví, byli dle § 145 odst. 2 oprávněni a povinni oba manželé společně a nerozdílně.

¹³ KRATOCHVÍL, Zdeněk, ed. *Nové občanské právo*. Praha: Orbis, 1965. Praktické příručky (Orbis), s. 228 - 230.

¹⁴ KRATOCHVÍL, Zdeněk, ed. *Nové občanské právo*. Praha: Orbis, 1965. Praktické příručky (Orbis), s. 239.

¹⁵ DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-597-7, s. 43.

Podle § 147 mohla být uspokojena pohledávka věřitele jednoho z manželů z majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví. Na rozdíl od zákona o právu rodinném je zde však výslovně uvedeno, že se jedná jen o takovou pohledávku, která vznikla za trvání manželství.

Existence bezpodílového spoluvlastnictví byl kogentní zákonný důsledek uzavření manželství. Nebylo tedy pro manžely možné upravit si majetkoprávní vztahy odlišně.¹⁶ Možnost odchýlné úpravy přinesla v § 143a až porevoluční novela občanského zákoníku č. 509/1991 Sb.

1.4.1. Novela občanského zákoníku č. 91/1998 Sb. a následný vývoj

Nabytím účinnosti zákona č. 91/1998 Sb., jenž novelizoval občanský zákoník a zákon o rodině, bylo 1. srpna 1998 existující bezpodílové spoluvlastnictví nahrazeno společným jměním manželů. Byla tak formálně opuštěna koncepce manželského majetkového spoluvlastnictví bez podílu, avšak někteří autoři se přiklánějí k názoru, že materiálně se stále o formu bezpodílového spoluvlastnictví jedná.¹⁷

Největším rozdílem oproti předchozí úpravě byl předmět společného jmění manželů. Podle § 143 odst. 1 písm. a) byl předmětem majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství s výjimkami obdobnými jako v předchozí úpravě (a dále také s výjimkou věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo jenž byl právním nástupcem vlastníka původního). Nově však byly předmětem společného jmění dle § 143 odst. 1 písm. b) i závazky vzniklé za trvání manželství. Byla tak rozšířena předchozí úzká koncepce bezpodílového spoluvlastnictví, jež se vztahovala pouze na věci hmotné.¹⁸

Do majetku ve společném jmění spadala i hodnota obchodního podílu, za trvání manželství nabytého,¹⁹ a aby bylo zamezeno vzniku jakýchkoliv pochybností, stanovil zákon výslovně, že manžel akcionáře, společníka ve společnosti či člena družstva (s výjimkou družstva bytového) se za takové situace sám akcionářem, společníkem ani členem družstva nestává.

Správa společného jmění manželů byla i po novele upravena v § 145 odst. 1 obdobně, jako v úpravě předchozí. Jedinou změnou bylo označení „obvyklá správa majetku náležejícího do společného jmění manželů“ namísto „běžné záležitosti týkající se společných věcí“. Opět zde vyvstává otázka, podle čeho odlišit správu obvyklou a správu mimořádnou (tzv. ostatní

¹⁶ KRATOCHVÍL, Zdeněk, ed. *Nové občanské právo*. Praha: Orbis, 1965. Praktické příručky (Orbis), s. 231.

¹⁷ DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-597-7, s. 43 - 44.

¹⁸ DVOŘÁK, JEHLIČKA In ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-108-6 s. 959, marg. č. 2.

¹⁹ DVOŘÁK, JEHLIČKA In ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-108-6 s. 963, marg. č. 10.

záležitosti). Komentář poskytoval výklad kazuisticky na základě soudní praxe – obvyklou správou bylo například obstarávání běžného chodu a oprav domácnosti, obstarávání osobních potřeb anebo placení poplatků za školní jídelnu dětí manželů. O správou mimořádnou se poté jednalo například při darování nemovitosti či jiné věci nikoli nepatrné hodnoty třetí osobě či při zastavení nemovitosti ve prospěch takové osoby. Toto jednání bylo bez souhlasu druhého manžela stíženo vadou a opomenutý manžel se v takovém případě mohl dovolat jeho relativní neplatnosti.²⁰

Soudní praxe se také držela výkladu, že při nabývání věcí do společného jmění není kupní smlouva úkonem týkajícím se společné věci. Ani v situacích, které bychom tak mohli označit za mimořádnou správu (například při koupi věci nemovité) nebylo třeba souhlasu druhého manžela k využití finančních prostředků ve společném jmění. Důvodem tohoto výkladu byla ochrana právní jistoty třetích osob v obchodním styku.²¹

Mimo zákonný režim si mohli dle § 143a manželé ujednat rozsah společného jmění a jeho správu dle svého uvážení. Takto mohli učinit i před samotným uzavřením manželství, vznikl tak institut předmanželských smluv. Smlouva upravující společné jmění manželů musela mít formu notářského zápisu a bylo možno se na ni vůči třetí osobě odvolat jen, pokud ji byl její obsah předem znám.

Dne 1. ledna 2014 vstoupil v účinnost zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jenž komplexně rekonfiguroval české soukromé právo. Jeho součástí je i současná úprava majetkoprávních vztahů mezi manžely.

²⁰ DVOŘÁK, JEHLIČKA In ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-108-6 s. 980 marg. č. 5.

²¹ Tamtéž

2. Společné jmění manželů

2.1. Pojem

Společné jmění manželů je základním zákonným řešením majetkoprávních vztahů mezi manžely, vznikajícím *ex lege* jako následek existence manželství, nebylo-li mezi manžely ujednáno jinak.

Jak vyplývá z předchozí kapitoly, samotný pojem „společné jmění manželů“ v NOZ byl převzat z terminologie zavedené do SOZ zákonem č. 91/1998 Sb. I když tedy institut jako takový prodělal s rekodifikací soukromého práva řadu změn, nebyl zde zákonodárcem shledán důvod ke změně názvu institutu a lze tak dovodit snahu o návaznost na dřívější úpravu a pouze jistou obsahovou evoluci v majetkoprávních vztazích mezi manžely a nikoli o zásadní odklon od úpravy předchozí.

Zákonodárce se tak přidržel pojmu „jmění“, což je dle § 495 NOZ souhrn majetku (vše, co osobě patří) a dluhů určité osoby. Již z tohoto rozboru pojmu nám tak vychází, že do společného jmění manželů spadají jak aktiva (majetek) tak i pasiva (dluhy) za doby trvání manželství nabytá.²²

Dle komentáře k ustanovení § 708 se u společného jmění povahou jedná o majetkové společenství, které se na rozdíl od podílového spoluvlastnictví vyznačuje neexistencí podílů, jelikož je založeno na principu nedílu a rovnosti manželů.²³ Dle mého názoru však z výše uvedených důvodů není označení za majetkové společenství zcela vhodné, hovoříme-li o společném jmění jako celku, jelikož majetek jakožto aktiva tvoří jen jeden z aspektů společného jmění a současná možnost existence pasiv a jejich zařazení pod tento institut z označení nevyplývá. Toto je v citovaném komentáři částečně zmíněno, avšak nemyslím si, že je dostatečně rozvedena myšlenka, že hovoříme-li o společném jmění jako o majetkovém společenství, myslíme tím pouze stranu aktiv.

NOZ také v § 708 odst. 2 vymezuje tři možné právní režimy, které mohou na společné jmění dopadat a to režim zákonný, smluvní a režim založený rozhodnutím soudu. Pro účely této práce se budu dále zabývat pouze režimem zákonným.

²² PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 1.

²³ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 265, marg. č. 32.

2.2. Vznik

Podmínkou vzniku společného jmění je existence manželství. Společné jmění manželů tak nemůže vzniknout před uzavřením manželství a mezi osobami odlišnými od manželů například mezi registrovanými partnery či druhem a družkou a to ani na smluvním základě.²⁴ Existují však určité dohady o přesném okamžiku, k jakému společné jmění vzniká.

Teorie vzniku společného jmění existují dvě, první spojuje vznik s uzavřením manželství a druhá s nabytím majetku či dluhů, které by pod tento institut spadaly a vznik teoretický by tak měl být přímo provázen vznikem faktickým.²⁵

Výše citovaný zdroj se spíše přiklání k teorii, že společné jmění manželů vzniká již samotným uzavřením manželství a že tak může nějaký čas (například do první výplaty) existovat jako prázdná množina. Tuto argumentaci opírá o ochranu dobré víry třetích osob. S tímto názorem se ztotožňuji. Pokud bychom totiž vycházeli z druhé teorie, tedy že společné jmění vzniká až faktickým nabytím aktiv či pasiv, která by tvořila jeho obsah, implikovalo by to podle mne i to, že společné jmění nemůže existovat jako prázdná množina. Pokud by tak za trvání manželství došlo k uprázdnění majetku a dluhů, tvořících obsah společného jmění, společné jmění jako takové by zaniklo a poté opět vzniklo novým nabytím aktiv nebo pasiv. Takováto konstrukce je dle mého názoru přinejmenším nepraktická.

2.3. Obsah

Obsahem společného jmění manželů je vše, co manželé za trvání manželství nabyli, co má majetkovou hodnotu a není zákonem vyloučeno vůbec nebo jen v případě manželů.²⁶

Pro věci tvořící obsah společného jmění je tak kladeno několik kumulativních podmínek. Musí se jednat o věci, které mají majetkovou hodnotu, tedy o takové, jejichž hodnota je vyjádřitelná v penězích. Věci nejsou vyloučeny z vlastnictví anebo k nim není zákonem vyhrazeno vlastnické právo osobě nebo osobám odlišným od manželů. Jedná se o věc, která manželům náleží.²⁷

²⁴ PSUTKA In HRUŠÁKOVÁ, Milana., KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka., WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník: komentář. II. Rodinné právo (§ 655-975)*. Praha: C. H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8, s. 139, marg. č. 1.

²⁵ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 15.

²⁶ ZUKLÍNOVÁ In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, s. 122 – 123, marg. č. 5.

²⁷ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 18.

Obsah společného jmění pak lze primárně dělit na aktiva (majetek) a pasiva (dluhy). Aktiva jsou upravena zejména v ustanovení § 709 a pasiva v ustanovení § 710. V rámci úpravy přechodových ustanovení jsou zde rovněž významná i ustanovení §§ 3038 až 3040.

Každý z manželů je vlastníkem celé hodnoty ve společném jmění a ve svých dispozicích s nimi je omezen stejnými právy manžela druhého.

2.3.1. Aktiva

Aktivum společného jmění rozumíme veškerý majetek, který nabyt jeden z manželů nebo oba společně za trvání manželství. Neupraví-li si tedy manželé mezi sebou obsah odlišně, platí, že k věcem, které byly manžely nabyty před vznikem manželství, se váže výlučné majetkové právo pouze toho manžela, který danou věc nabyt. Majetek zároveň nesmí být nabyt jedním z taxativně vymezených způsobů v § 709 odst. 1, jenž by rovněž zakládal výlučné právo jednoho z manželů (viz následující bod).

Z hlediska nabývání aktiv do společného jmění nemusíme řešit, jakým způsobem či zda vůbec se druhý z manželů o nabytí přičinil a ani to, zdali s nabytím do společného jmění souhlasí. Jedná se o opačné pravidlo než u pasiv. Nabývat majetek do společného jmění tak lze i přes výslovný nesouhlas druhého z manželů.²⁸ Aktiva ve společném jmění užívají oba manželé a není možné, aby jeden z nich druhého z takového užívání jednostranně vyloučil.²⁹

Nejtypičtějšími peněžními příjmy, které se běžně stávají součástí společného jmění, bývají mzdy a platy manželů či jiné příjmy jako prémie, autorské odměny, příjmy z práv průmyslového vlastnictví, dávky ze systému sociálního zabezpečení a i výhry z her, loterií a sázek.

Nepeněžitý majetek za trvání manželství v souladu se zákonem spadá do společného jmění k okamžiku účinnosti tohoto nabytí. Zákonem předpokládaným způsobem nabytí se rozumí koupě, nález, přírůstek, vydržení atd.

Co se vydržení týče, může nastat otázka, zdali je třeba dobrá víra obou manželů či je-li dostačující, aby ve vztahu k drženému právu byl v dobré víře pouze jeden z manželů. Odpověď nám poskytuje ustálená judikatura Nejvyššího soudu, která říká jasně, že k nabytí věci oběma manžely do jejich společného jmění vydržením je třeba dobré víry obou, že jim oběma věc patří a to po celou zákonem stanovenou dobu nepřetržitě držby.³⁰ Tento výklad je logický, jelikož bylo-li by možné, aby byl jeden z manželů ve zlé víře a věc byla přesto nabyta, *ad absurdum* by

²⁸ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 299, marg. 65.

²⁹ Rozhodnutí Okresního soudu v Jindřichově Hradci ze dne 3. dubna 1964, sp. zn. C 32/64

³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 1996, sp. zn. 3 Cdon 231/96

tak mohla nastat situace, kdy manžel věci odcizuje a využívá omylu manžela druhého, který se zřetelem ke všem okolnostem nebyl schopen poznat, že věci pochází z trestné činnosti, k tomu, aby tímto způsobem výnosy legalizoval.

Do společného jmění dále podle § 709 odst. 2 NOZ náleží zisky (výnosy po odečtení nákladů vynaložených na jejich dosažení) z majetku výlučného. Tím rozumíme například nájemné, plody z manželem výlučně vlastněné nemovité věci či dividendy z manželem výlučně vlastněného podílu v obchodní korporaci. Takovéto pohledávky z výhradního majetku se podle § 711 odst. 3 NOZ součástí společného jmění stávají dnem jejich splatnosti.³¹

U zisku je rovněž důležité určit režim nákladů vynaložených na jeho dosažení. Z ustanovení § 710 písm. a) NOZ plyne, že pasiva, která se vážou k výlučnému majetku manžela, jsou součástí společného jmění do výše nepřesahující zisk z tohoto majetku. Náklady manžela za dosažení zisku z výlučně vlastněné věci tak nenese manžel sám, zatím co druhý manžel by se bez přispění podílel na veškerém výnosu, ale rozdělí se mezi oba manžely. Pokud by však náklady přesahovaly výnosy, ponese je manžel sám a součástí společného jmění se nestávají. Máme zde tak zákonodárcem založenu ochranu manžela, který do společného jmění přináší z výlučného majetku zisk, jelikož se oba manželé podílejí na jeho dosažení. Na druhou stranu je zde i ochrana manžela druhého, pokud by daná činnost ohledně výlučného majetku byla ztrátová, manžel si danou ztrátu ponese sám.

Pokud tak bude jeden z manželů výlučným vlastníkem bytové jednotky, kterou pronajímá, částka z nájmu se jako zisk stane součástí společného jmění po odečtení nákladů účelně vynaložených na údržbu takové jednotky.³²

Součástí společného jmění je dle § 709 odst. 3 také podíl manžela v obchodní korporaci. Podílnictví v obchodní společnosti či členství v družstvu lze vždy majetkově ohodnotit³³ a podmínky kladené na zařazení věci do společného jmění jsou tak splněny. Zákon zde ve větě druhé výše zmíněného ustanovení připomíná výjimky, stanovené v § 709 odst. 1 jako je nabytí podílu darem nebo dědictvím a rovněž zdali byl podíl nabyt za využití výlučného majetku jednoho z manželů a zdali jeho vůle směřovala k nabytí do výlučného vlastnictví.³⁴ Pokud byl

³¹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 20 - 21.

³² NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČÍČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník. 2., aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4, s. 58 – 59.

³³ ZUKLÍNOVÁ In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II ř.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, s. 129, marg. č. 12.

³⁴ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 25.

podíl nabyt z výlučných prostředků jednoho z manželů, budeme tedy zkoumat tuto vůli, pokud však byl podíl nabyt jedním z manželů i jen zčásti z jejich společných prostředků, představuje společnou majetkovou hodnotu.³⁵

Tím, že se podíl stává součástí společného jmění, však není založena účast druhého manžela v obchodní korporaci. Manžel tak má právo pouze na majetkovou hodnotu podílu, nemá však práva, jež vyplývají z účasti v obchodní korporaci, jako je hlasovací právo, možnost podat společnickou žalobu atp.³⁶ Výjimkou je v tomto případě bytové družstvo, kde je-li podíl součástí společného jmění, je *ex lege* založena účast obou manželů a je zde tak podpořeno naplnění jejich bytových potřeb.

2.3.2. Výjimky z aktiv

NOZ nám v § 709 krom vymezení toho, jaké majetkové hodnoty do společného jmění spadají, podává také v odstavci 1 taxativní výčet okolností, kdy se majetková hodnota součástí společného jmění nestane. K tomuto negativnímu vymezení majetku ve společném jmění je pak třeba přiřadit i ustanovení § 3040 týkající se majetku z restitucí.

První zákonem zmíněnou výjimkou je majetek sloužící osobní potřebě jednoho z manželů. Jedná se o věci, které jednak svou povahou jsou schopny sloužit osobní potřebě a k těmto účelům také skutečně slouží a to výlučně jednomu z manželů.³⁷ Nezáleží zde na tom, zda byla věc nabyta před nebo za trvání manželství, zda na její pořízení byly užity výlučné prostředky jednoho z manželů nebo prostředky společné. Pokud byla věc pořízena ze společných zdrojů, je započtení možné až při zániku společného jmění a to v situacích, kdy se nejednalo o věc obvyklé osobní potřeby (například luxusní zboží) a věc se tak vymyká z rámce vzájemné vyživovací povinnosti mezi manžely.³⁸

Pokud se navíc jedná o nabytí věci ze společných zdrojů, kterou svou hodnotou nelze považovat za obvyklou správu, může se druhý z manželů dovolávat neplatnosti takového jednání. Věc, která nebyla pořízena pro osobní potřebu jednoho z manželů, ale nakonec je užívána pouze jedním manželem, přestává být součástí společného jmění k okamžiku, kdy je zřejmé, že nebude druhým z manželů užívána. V praxi bude většinou vcelku komplikované takový okamžik s přesností určit. Pokud věc byla pořízena pro osobní potřebu, ale poté začala být užívána i manželem druhým, nespadá tím bez dalšího do společného jmění a zůstává ve

³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2014, sp. zn. 22 Cdo 4409/2014

³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2018, sp. zn. 22 Cdo 3457/2018

³⁷ Zpráva Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 3. února 1972, sp. zn. Cpj 86/71

³⁸ PSUTKA In HRUŠÁKOVÁ, Milana., KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka., WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník: komentář. II. Rodinné právo (§ 655-975)*. Praha: C. H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8, s. 152 – 153, marg. č. 6.

výlučném vlastnictví.³⁹ Majetkem sloužícím osobní potřebě může být například oblečení, léky nebo zubní kartáček.

Druhou zákonnou výjimkou je majetek nabytý darem, děděním nebo odkazem. U těchto bezúplatných převodů vlastnictví, činěných ve prospěch jednoho z manželů se majetek nestane součástí společného jmění. Výjimkou z výjimky zde je, pokud by obdarovanými či odkazovníky byli manželé oba, věc poté do společného jmění spadá a nevzniká zde podílové spoluvlastnictví, které by k takové věci jinak vzniklo mezi osobami, jež nejsou v manželství. Co se týče darování mezi manžely, manželé si mohou navzájem darovat ze svého výlučného majetku, darování majetku ze společného jmění do výlučného vlastnictví je však mezi manžely vyloučeno.⁴⁰

Třetí výjimkou je náhrada nemajetkové újmy na přirozených právech. Jedná se především o náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení a náklady spojené s péčí o zdraví. Pokud dojde k situaci vzniku nemajetkové újmy, která není újmou na přirozených právech (například § 2971 NOZ) není tato náhrada vyloučena ze společného jmění.

Čtvrtou výjimkou, na kterou jsme již částečně narazili výše u podílu v obchodní korporaci, je právní jednání vztahující se k výlučnému vlastnictví jednoho z manželů. Tímto majetkem může být vše, co manžel nabyt před uzavřením manželství či co je dle předchozích a následujících případů vyloučeno ze společného jmění. Ve většině případů se bude jednat o prodej a směnu výlučného majetku či nabývání z výlučných prostředků. Jak však již bylo zmíněno výše, zisky z výlučného majetku se součástí společného jmění stávají.

Důležitá zde je i samotná definice „*jednání vztahující se k výhradnímu majetku*“. Nejedná se tedy o „*majetek nabytý za výlučný majetek*“, jak tomu bylo ve SOZ. Starší úprava byla v tomto ohledu jasnější, jelikož bylo patrné, že dopadá na situace, kdy například za majetek, který manžel obdržel darem, pořídí majetek jiný. Nabyde-li takto věc, je toto nově nabyté aktivum jeho výlučným vlastnictvím. V současné úpravě je třeba, aby k výlučnému majetku existoval vztah. Tento vztah by měl být objektivní, tedy existuje zde souvislost s výlučným majetkem (stačí hospodářská) a zároveň subjektivní, kdy manžel má úmysl nabývat do svého výlučného vlastnictví.⁴¹

V odborné literatuře není jednotný názor na to, zdali se tak oproti předchozí úpravě jedná o rozšíření či zúžení hodnot, které pod tuto definici mohou spadat. Většinový názor však je, že se

³⁹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 27.

⁴⁰ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 30.

⁴¹ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 308, marg. č. 114.

jedná o rozšíření.⁴² Tomu odpovídá například situace, kdy má manžel ve výlučném vlastnictví statek, pro jehož obhospodařování si pořídí příslušné vybavení. Je zde dán objektivní vztah, jelikož se vybavení vztahuje k výlučnému majetku a rovněž i vztah subjektivní, nabýval-li manžel s úmyslem vybavení užívat pouze pro své účely na daném statku.

Pokud majetková hodnota byla pořízena z prostředků ve výlučném majetku jednoho z manželů, avšak byla zde vůle nabývat do společného jmění a oba manželé byli účastníky smlouvy, stává se takto nabytá majetková hodnota součástí společného jmění a jedná se o vnos manžela, který prostředky vynaložil. Zároveň se tak jedná o darování *sui generis* do společného jmění.⁴³ Citované rozhodnutí Nejvyššího soudu je přelomové v tom smyslu, že přináší možnost rozšířit společné jmění o hodnoty, které by do něj jinak nespádaly a to bez nutnosti formy v podobě notářského zápisu či jiné veřejné listiny. Za normálních okolností je tato přísná forma smlouvy, modifikující společné jmění, vyžadována za účelem ochrany třetích osob i manželů samotných, před právní nejistotou ohledně vlastnického statusu věci, které se týká. Nejvyšší soud však dovozuje, že je-li zde vůle k nabytí majetku do společného jmění a jsou-li oba manželé účastníky smlouvy, pak i pokud je nabýváno za prostředky z výlučného majetku jednoho z nich, vyvolávalo by zde právní nejistotu naopak to, pokud bychom na přísné formě veřejné listiny trvali, jelikož třetí osoby zpravidla nebudou vědět, z jakých prostředků byla majetková hodnota nabyta a i v případném zápisu ve veřejném seznamu bude rovněž evidováno, že se jedná o majetek společný.

Poslední výjimkou uvedenou v § 709 odst. 1 je náhrada za poškození, zničení nebo ztrátu výhradního majetku. Jedná se o náhradu na věcech, které součástí společného jmění nebyly a proto se logicky ani tato náhrada součástí nestane.

§ 3040 nám definuje další skupinu věcí, které pod režim společného jmění spadat nebudou a to věci vydané jednomu z manželů podle předpisů o restituci majetku pokud měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo byla-li mu vydána jakožto právnímu nástupci vlastníka. Důvodová zpráva k NOZ uvádí, že důvodem, proč je daná úprava až v přechodových ustanovení, a nikoli v § 709 je ten, že proces restitucí je již téměř dokončen a jedná se tedy o dočasný jev.⁴⁴ Dle Fialy představa zákonodárce o tom, že majetková vypořádání v rámci restitucí představují dočasný a téměř dokončený jev neodpovídá realitě a svědčí o

⁴² KRÁLÍK In PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2019, ISBN 978-80-7400-747-7, s. 772, marg. č. 9. souhlasně MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 308, marg. č. 116.

⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2019, sp. zn. 22 Cdo 487/2019

⁴⁴ *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. Nový občanský zákoník*, s. 591 Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

neznalosti stavu řady restitučních sporů.⁴⁵ Osobně s uvedeným komentářem souhlasím a myslím, že povaha daného ustanovení jako přechodného není dána.

2.3.3. Pasiva

Pasivy společného jmění rozumíme dluhy, které byly převzaty za trvání manželství s níže uvedenými výjimkami. Dluhy vzniklé před uzavřením manželství se tak součástí společného jmění *ex lege* nestanou. Tuto definici najdeme v § 710 NOZ. Zákonodárce zde záměrně užil slovo „dluhy“ jakožto povinnost dlužníka a nikoli „závazek“ jakožto závazkový vztah.⁴⁶

Stejně tak bylo záměrně užito slovo „převzaty“, čímž zákonodárce klade důraz na vůli manžela nebo manželů společně daný dluh přijmout a plnit – dluh tak vznikl na základě právního jednání manžela. Nespadají sem dluhy, které manžel nabyl mimovolně například uložené soudem.⁴⁷

Dle důvodové zprávy k § 710 NOZ se také převzetí vztahuje pouze na dluhy soukromoprávní a nikoli na dluhy veřejnoprávní. Do společného jmění tak nebudou spadat například nedoplatky na dani či pokuty uložené ve správním řízení a to ani v případě, že by s nimi manžel vyslovil souhlas.

Dále se dle důvodové zprávy převzetí vztahuje pouze na takové dluhy, které vznikly z řádného obligačního důvodu a nikoli z porušení povinnosti, jako je například odpovědnost za delikt.⁴⁸ Vzhledem k tomu, že předmětem převzetí dluhu není jen primární povinnost, ale i povinnosti smlouvou vyvolané jako její právní následek – sekundární povinnosti, vzniklé z porušení povinnosti smluvní,⁴⁹ i na povinnost k náhradě škody za pozdní nebo vadné plnění či plynoucí z předšmluvní odpovědnosti se tak bude nahlížet jako na povinnosti převzaté.

Převzou-li dluh manželé společně, má se bez dalšího za to, že dluh se součástí společného jmění stal. To však neplatí, je-li dluh převzat pouze jedním z manželů. Zásadně se vyžaduje, aby byl udělen souhlas druhého manžela, má-li se dluh stát součástí společného jmění.⁵⁰

⁴⁵ FIALA In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek VI.* 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-955-0, s.1414.

⁴⁶ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV.* § 655-975. Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 332, marg. č. 25.

⁴⁷ ZUKLÍNOVÁ In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, s. 133, marg. č. 3.

⁴⁸ *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. Nový občanský zákoník*, s. 175 Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁴⁹ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV.* § 655-975. Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 333, marg. č. 32.

⁵⁰ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV.* § 655-975. Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 332, marg. č. 26.

Takovýto souhlas je jednostranným právním jednáním vyslovujícím souhlasný projev s právním důvodem vzniku dluhu a má být vysloven buď před vznikem dluhu, nebo současně s ním. Pokud by souhlas byl udělen až po vzniku dluhu, dluh by předtím byl dluhem výlučným a později udělený souhlas by měl povahu modifikace obsahu společného jmění. V odborné literatuře není jednotný názor na to, komu má být souhlas udělen. Někteří autoři jsou toho názoru, že souhlas má být adresován druhému manželovi a nikoli třetí osobě,⁵¹ jiní zastávají názor, že souhlas může být adresován jak manželovi, tak i pouze třetí osobě, se kterou bylo jednáno.⁵² Osobně se přikláním k druhému uvedenému názoru, vzhledem k tomu, že daný souhlas se týká práv této třetí osoby (věřitele) na uspokojení ze své pohledávky a při porovnání s jinými instituty, upravujícími postavení věřitele jako ručení či přistoupení k dluhu se přímo vyžaduje adresovat projev vůle věřiteli a ztotožňuji se i s názorem Melzera a Tégl, že udělil-li by takto manžel souhlas věřiteli a následně se dovolával toho, že souhlas nebyl adresován manželu druhému a dluh z tohoto důvodu do společného jmění nespadá, museli bychom takovéto jednání posoudit jako zjevně nepoctivé.

Porovnáme-li tuto úpravu s § 709 NOZ, kde se aktiva do společného jmění nabývají jednáním jednoho z manželů bez potřeby souhlasu druhého, je zde patrný úmysl zákonodárce, jímž je ochrana manžela před zadlužením plynoucím z jednání manžela druhého, ke kterému neposkytl souhlas či o němž ani nemohl vědět.

Jak tomu však bude v případě, nesouhlasil-li druhý manžel s převzetím dluhu, ale bylo-li z daných prostředků nabyto aktivum? Bude se jednat například o situaci, kdy manžel uzavře smlouvu o úvěru, ke které druhý z manželů nedal souhlas, a za tyto peníze poté nabyl nějakou věc. Takto nabytá věc bude spadat do společného jmění (a to i za situace, kdy druhý manžel o nabytí do společného jmění nestál, jelikož k nabytí aktiva není souhlas vyžadován), avšak dluh si manžel ponese sám.⁵³ To znamená, že i věci nabyté za prostředky získané z výlučného závazku jednoho z manželů se stávají podle zákona společným jměním manželů. Vyrovnání je možné až při rozdělení společného jmění.

Tento právní názor byl rovněž potvrzen nedávným rozsudkem velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, pro situaci kdy jeden z manželů pořídil za majetkové hodnoty, které získal jako plnění ze závazkového právního vztahu, věc, která svou hodnotou neodpovídala majetkovým poměrům manželů, a druhý z manželů s takovou

⁵¹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 46.

⁵² MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 337, marg. č. 65.

⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. února 2004, sp.zn. 22 Cdo 2345/2003

koupí nesouhlasil. I za takové situace spadá pro manžely příliš drahá věc do společného jmění, dluh ovšem bude dluhem výlučným manžela, jenž je stranou daného závazkového vztahu, jelikož s převzetím dluhu se na rozdíl od majetkových hodnot vyžaduje v režimu společného jmění souhlas.⁵⁴

Pro výše zmíněné pravidlo o souhlasu druhého manžela s převzetím dluhu, existují v § 710 písm. b) NOZ dvě výjimky, kdy není souhlasu druhého manžela zapotřebí k tomu, aby se dluh stal součástí společného jmění a to obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny.

Potřebami každodenními rozumíme potřeby, které nastávají pravidelně (nemusí doslovně nastat každým dnem, ale pravidelnost musí být dostatečná) a *běžnými potřebami* ty, které se sice nemusí vyznačovat pravidelností, avšak nijak nevybočují z běžného chodu domácnosti. Typicky se bude jednat o nákupy potravin či náklady související s údržbou společné domácnosti.⁵⁵ Požadavek přiměřenosti k majetkovým poměrům, který byl u pasiv převzatých do společného jmění bez souhlasu druhého vyžadován SOZ, se nám zde promítne pouze částečně. U běžných potřeb bude zpravidla přihlédnuto k majetkovým poměrům, ovšem u potřeb každodenních sem mohou spadat i dluhy mimo takový rámec. Je-li například jeden z manželů vášnivý kuřák anebo je-li závislý na alkoholu a jeho nákupy na uspokojení takových potřeb se silně promítají do rodinného rozpočtu a to i způsobem, který rodinu existenčně ohrožuje, stále tyto výdaje budou do společného jmění spadat bez potřeby souhlasu druhého manžela, jelikož se jedná o opakující se dlouhodobou položku.⁵⁶ Takováto situace by se v krajním případě, dala řešit založením režimu společného jmění manželů na základě rozhodnutí soudu.

Jak již bylo rozebráno výše u aktiv společného jmění (návaznost na § 709 odst. 2 NOZ), dluhy z výlučného majetku spadají do společného jmění do výše, v jaké nepřesahují zisk. Druhý manžel se tak nebude podílet na veškerém výnosu, aniž by přispěl na náklady na dosažení zisku a zároveň nemusí nést podíl na ztrátě, jenž se váže k výlučnému majetku. Pokud tak bude mít jeden z manželů ve výhradním vlastnictví bytovou jednotku, jenž bude do společného jmění manželů poskytovat zisk z jejího pronájmu a v souvislosti s vlastnictvím takové jednotky vznikne dluh, bude dluh součástí společného jmění jen do výše zisků, které přinesl.⁵⁷

⁵⁴ Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky z 9. prosince 2020, sp. zn. 31 Cdo 2008/2020 (dále potvrzen i pro současnou úpravu rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 8. února 2022, sp. zn. 22 Cdo 3187/2021)

⁵⁵ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 45.

⁵⁶ Tamtéž

⁵⁷ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník. 2., aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4, s. 60.

Potřeba souhlasu s převzetím dluhu se navíc neuplatní v situacích zákonné správy společného jmění dle § 713 odst. 3 NOZ, kdy dluh vznikl z právního jednání, týkajícího se společného jmění nebo jeho součástí. V takovém případě jsou manželé z právního jednání vázáni společně a nerozdílně – nastupuje tzv. manželská solidarita, jelikož jsou v záležitostech běžné správy oprávněni jednat manželé samostatně s účinky pro oba. Jednalo-li se o záležitost dle § 714 NOZ, ke které je z hlediska správy třeba společného jednání obou manželů nebo alespoň souhlasu manžela druhého, má opomenutý manžel právo dovolat se relativní neplatnosti takového jednání, neudělil-li k němu potřebný souhlas.

Pro další kapitoly je proto podstatné mít na paměti, že jedná-li se o správu společného jmění, nevyžaduje se převzetí dluhu druhým z manželů, ale dluh se automaticky stává součástí společného jmění. Ochrana druhého manžela před dluhy, vzniklými při správě společného jmění, je tak nižší, než při jednání s majetkem výlučným, jelikož navenek manželé se společným jměním vystupují jako jedna osoba. I tak je ovšem druhý manžel chráněn před zadlužením se nikoli běžným nakládáním se společným jměním svým právem na dovolání se neplatnosti takových úkonů. Vyžaduje se od něj však aktivní nesouhlas s jednáním, zatímco mimo jednání v rámci společného jmění je chráněn, neprojeví-li s převzetím aktivní souhlas.

Je-li dluh součástí společného jmění, jsou oba manželé pasivně legitimováni. V případě získání exekučního titulu se pak může oprávněný uspokojit ze společného jmění i z výlučného majetku toho z manželů, vůči němuž exekuční titul směřuje. Z toho také vyplývá, že exekuční titul vůči jednomu z manželů nezakládá možnost uspokojení se z výlučného majetku manžela druhého. Uspokojí-li se takto věřitel z výlučného majetku jednoho z manželů, nemá tento manžel právo na regres proti manželu druhému. To je dáno nedílnou povahou dluhu a tedy neexistencí dlužnických podílů na daném plnění. Ke skutečnosti, že jeden z manželů uhradil celý dluh, jenž byl součástí společného jmění, nebo jeho část ze svého výhradního majetku, lze přihlídnout až při vypořádání společného jmění.⁵⁸

To se může na první pohled jevit jako vcelku tvrdý výklad vůči manželu, který byl vzhledem k danému právnímu jednání spíše pasivnějším v porovnání s manželem druhým, který aktivně jednal s věřitelem, jelikož i na tohoto pasivnějšího manžela může věřitel, spadá-li dluh do společného jmění, s úspěchem podat žalobu a uspokojit se z jeho výhradního majetku. V judikatuře k SOZ toto možné nebylo a pokud byl dluh součástí společného jmění, avšak byl sjednán pouze jedním z manželů, nebylo možné jej s úspěchem vymáhat po manželu druhém.⁵⁹

⁵⁸ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 330 – 331, marg. č. 17.

⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005

Jak ale již bylo popsáno výše, aby se dluh stal součástí společného jmění, musí být převzat a tedy s ním i pasivnější manžel musí projevit souhlas. Z toho můžeme vyvodit jeho pasivní věcnou legitimaci.⁶⁰

Je-li dluh dluhem výlučným z důvodu neudělení souhlasu s jeho převzetím druhým manželem, může se věřitel uspokojit z výlučného majetku manžela, o jehož dluh se jedná, a rovněž ze společného jmění. Druhý manžel může s tímto dluhem dle § 732 NOZ vyslovit nesouhlas bez zbytečného odkladu poté, co se o něm dozvěděl, a v takovém případě se věřitel ze společného jmění uspokojí pouze do výše, již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno podle § 742 NOZ. Stejně tomu bude u výlučných dluhů vzniklých před uzavřením manželství či z dluhu z protiprávního činu nebo povinnost plnit výživné.

⁶⁰ KRÁLÍK In PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2019, ISBN 978-80-7400-747-7, s. 779, marg. č. 17.

3. Správa společného jmění manželů a její obsah

Pojem správy společného jmění manželů není v NOZ explicitně vymezen. Dle judikatury se jedná o „*veškerou činnost, která souvisí s řádnou péčí o něj (společné jmění), přičemž rozsah této činnosti je dán zásadně povahou a kvalitou věci; správou majetku jsou i dispoziční úkony s ním.*“⁶¹

Rozlišujeme rovněž správu vnitřní, upravující vztahy mezi manžely (§ 713 odst. 1 NOZ) a správu vnější, upravující vztahy manželů vůči třetím osobám (§ 714 NOZ).⁶²

Hlavním dělením, z něhož budu v následujících částech vycházet, je dělení na správu běžnou a mimořádnou. Běžnou správou společného jmění v zákonném režimu rozumíme správu v takových záležitostech společného jmění, kde není vyžadováno společné jednání či souhlas druhého manžela dle § 714 odst. 1 NOZ. V zákoně tato správa není výslovně odlišena, avšak plyne ze znění § 714 NOZ. I pojmové rozlišení na správu „běžnou“ a „mimořádnou“ není nikterak ustáleno, například Psutka používá označení „správa obvyklá a ostatní“⁶³. Toto dělení pak bývá problematické zejména v praxi, kdy není vždy jasné, pod který režim správy dané jednání spadá a může tak na tomto základě docházet k nejasnostem.

3.1. Práva a povinnosti a jejich výkon

Základními dílčími oprávněními v rámci správy společného jmění vzhledem k jeho součástí jsou dle § 713 odst. 1 NOZ užívání, požívání, udržování, nakládání, hospodaření a spravování majetkových hodnot (i záporných – pasiva), jež tvoří obsah společného jmění manželů. Začlenění „spravování“ jako jednoho z oprávnění v rámci správy se zde může jevit částečně nelogickým a matoucím, zřejmě se může jednat o určitou zbytkovou klauzuli nepojmenovaných oprávnění, která v rámci správy mohou v praxi vyvstat. Vzhledem k začlenění této správy v užším smyslu, je podle mého názoru nutné brát daný výčet dílčích oprávnění jako demonstrativní, jelikož zde tak vyvstává možnost začlenit i oprávnění, jež v něm nejsou přímo označena.

Všechna tato dílčí oprávnění v rámci správy mohou vykonávat manželé oba, nebo jeden z nich podle dohody. Primárně žádoucím způsobem výkonu správy společného jmění je tak dle textu § 713 odst. 1 výkon společný. U možnosti výkonu správy jedním z manželů podle dohody

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp.zn. 22 Cdo 3336/2006

⁶² MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 357, marg. č. 2 - 4.

⁶³ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů.* V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 130.

není zákonem jasně vymezen rozdíl mezi dohodou v rámci výše zmíněného ustanovení jako součástí běžné správy v zákonném režimu a dohodou modifikující správu společného jmění dle § 722 NOZ.

Jedním ze způsobů, jak nahlížet na tuto problematiku, je, že § 713 odst. 1 hovoří o součástech společného jmění a jednalo by se zde tak o konkrétně vymezené věci, zatímco § 722 se týká správy společného jmění jako celku anebo upravuje rozsah správy vzhledem k určitým oblastem, například k podnikání.⁶⁴ Druhým způsobem, jak nahlížet na požadavek dohody je, že dohoda dle § 713 odst. 1 NOZ je jen jakýmsi neformálním souhlasem a nemůže být proto s dohodou dle § 722 NOZ zaměňována.⁶⁵ Oba tyto způsoby rozlišení se navzájem zcela nevylučují, osobně se však kloním spíše k druhému uvedenému způsobu. Požadavek dohody je v zákoně podle mě zakotven hlavně z důvodu naplnění zásady manželské rovnosti i ve chvíli, kdy správu nevykonávají manželé společně a zákon zde navíc ani nedává toto ustanovení do přímé souvislosti se správou dle § 714. Je zde tak spíše apel na to, aby se manželé v rámci správy běžných záležitostí byli schopni dohodnout, ale na dohodu jako takovou nejsou kladeny žádné konkrétní formální požadavky a z hlediska ochrany třetích osob je dohoda v běžných záležitostech presumována. K vyrovnání mezi manžely pak může dojít až při rozdělení společného jmění.

Co se povinností týče, připomínám, že při správě společného jmění a jeho součástí se neuplatní požadavek na převzetí dluhu pro jeho zařazení do společného jmění. Dluh vzniklý z právního jednání, jehož předmětem jsou majetkové hodnoty ve společném jmění, se stává jeho součástí a druhý manžel se ve vztahu k takovému jednání musí aktivně dovolat neplatnosti, jedná-li se o mimořádnou správu dle § 714 NOZ. Jedná-li se o správu běžnou, pak ve vztahu k platnosti jednání nemá druhý manžel ani toto právo.

3.1.1. Manželská solidarita

Práva a povinnosti, spojená se společným jměním nebo jeho součástmi, náleží dle § 713 odst. 2 NOZ oběma manželům společně a nerozdílně. Výkon jedním z manželů znamená zároveň i výkon druhým z manželů. To platí i u takových záležitostech, které lze z jejich podstaty vykonat pouze jednou. Koná-li tedy jeden z manželů, byl výkon oprávnění, tvořícího součást

⁶⁴ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 361, marg. č. 41.

⁶⁵ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů.* V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 130.

společného jmění učiněn i za manžela druhého.⁶⁶ Vůči třetím osobám tak z hlediska společného jmění vystupují manželé jako jedna osoba.

Vzhledem k širší zákonné formulaci v daném ustanovení ve vztahu k právům a povinnostem je dovozováno, že oběma manželům náleží taková práva a povinnosti nejen nabytá právním jednáním, ale i z protiprávního jednání či protiprávní události. To ovšem pouze v případě, jedná-li se o vztah k součástí společného jmění. Pokud by zde takový vztah nebyl, nevzniká k takovému právu či povinnosti solidární vztah manželů (viz výše). Způsobí-li tak například svým jednáním jeden z manželů škodu, nebude se jednat o solidární závazek manželů, avšak způsobí-li škodu zvíře, které je součástí společného jmění, spadá do společného jmění i následně vzniklá povinnost.⁶⁷

K manželské solidaritě se pak váže, co již bylo uvedeno výše u aktiv a pasiv. Společné pohledávky může žádat kterýkoli z manželů a dlužník je povinen plnit tomu, kdo požádal jako první. Plnění se pak stává součástí společného jmění. U společných dluhů může věřitel žádat plnění po manželích obou či po kterémkoli z nich. V případě získání exekučního titulu se věřitel může domáhat uspokojení ze společného jmění i z výhradního majetku toho z manželů, vůči kterému exekuční titul směřuje. K uspokojení se z výlučného majetku manžela druhého tak nepostačuje exekuční titul vůči manželu prvnímu. Z hlediska principu přiměřenosti vykonávacího řízení by navíc měla být upřednostněna možnost uspokojení z majetku ve společném jmění.⁶⁸

§ 713 odst. 1 NOZ uvádí, že manželé mají rozhodovat společně a v případě dohody stačí, aby rozhodl jeden z nich. Odst. 2 daného ustanovení nám však říká, že plnit a plnění požadovat může i jen jeden z manželů bez potřeby souhlasu druhého, je zde tedy zákonný rozpor? Nikoliv. Jak již bylo uvedeno, požadavek společného rozhodování či souhlas k rozhodování jednoho z manželů v rámci běžných záležitostí se nám projeví pouze mezi manžely samotnými, jedná se tak o souhlas uvnitř manželství a neexistují zde konkrétní důsledky nedodržení takového postupu. U principu solidarity naopak řešíme vztah k třetím osobám, kde manželé vystupují z hlediska společného jmění jako jedna osoba.⁶⁹

Ve vztahu k mimořádné správě dle § 714, kdy v závislosti na okolnostech nemůže být právo nebo povinnost považována za běžnou záležitost, má pak § 713 odst. 2 speciální povahu a

⁶⁶ ZUKLÍNOVÁ In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, s. 141, marg. č. 10.

⁶⁷ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů.* V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 135 - 136.

⁶⁸ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 362 – 363, marg. č. 49.

⁶⁹ Tamtéž

užije se přednostně.⁷⁰ Bylo-li by v takové situaci třeba společného jednání nebo souhlasu k jednání z důvodu mimořádné povahy dané záležitosti, stále se uplatní pravidlo, že plnit či požadovat plnění mohou manželé samostatně. Dle citované literatury je tomu tak proto, že by dané ustanovení jinak nemělo rozumný aplikační dosah. Dle mého názoru je tento výklad žádoucí také proto (ať to již zamýšleno bylo či nikoli), že jak se přesvědčíme níže, mimořádná správa může vyvolávat mnoho problémů ve vztahu k třetím osobám a jejich právní jistotě a z toho důvodu je správné v tomto rozsahu okruh záležitostí, jenž pod mimořádnou správou spadají, zúžit a u existujících dluhů a pohledávek postavit najisto, že jednat může jeden z manželů, aniž by se posléze druhý s úspěchem dovolával neplatnosti takového jednání.

3.1.2. Ochrana součástí společného jmění manželů

Právo na ochranu součástí společného jmění je rovněž součástí jeho správy. Můžeme jej podřadit pod dílčí oprávnění součástí společného jmění udržovat. Připadají zde vůči rušitelům v úvahu veškeré prostředky právní ochrany, které by měl manžel k dispozici jako samostatný vlastník, tedy například reivindikační žaloba, žaloba zápůrčí, žaloba z rušené držby, svépomoc atd. K domáhání se ochrany vůči třetím osobám mají aktivní legitimaci manželé oba i kterýkoli z manželů bez nutnosti souhlasu druhého.⁷¹

„Právo domáhat se ochrany předmětu spoluvlastnictví vůči neoprávněným zásahům ze strany třetích osob náleží spoluvlastníkům společně, ale zároveň i každému z nich samostatně, aniž by k tomu bylo souhlasu druhého spoluvlastníka zapotřebí. Protože každý ze spoluvlastníků musí mít možnost dovolat se ochrany, je proto rovněž i legitimován k podání žaloby [...]. U společného jmění manželů (subjektů práv a povinností ke společnému jmění manželů) je tomu tak proto, že každému ze spoluvlastníků náleží právo k celé věci, omezené jen stejným právem druhého spoluvlastníka; jestliže se bezpodílový spoluvlastník domáhá ochrany vlastnického práva k věci v SJM, nijak tím druhého spoluvlastníka neomezuje, naopak brání společný majetek proti zásahům třetích osob.“⁷²

Co když však druhý z manželů s podáním žaloby projeví výslovný nesouhlas? I v takovém případě může být dle ustálené judikatury manžel aktivně legitimován.⁷³ V uvedeném rozsudku se jednalo o žalobu na určení, že věc je součástí společného jmění. Soud sám poukázal, že je třeba při posouzení, zdali se může ochrany domáhat i přes výslovný nesouhlas druhého

⁷⁰ Tamtéž

⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2002, sp.zn. 28 Cdo 555/2002

⁷² Tamtéž

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2009, sp. zn. 30 Cdo 3745/2009

manžela, přihlédnout k charakteru manželem navrhovaného rozsudku. Je zde tak podstatné, že se v daném případě jednalo o deklaratorní rozhodnutí, které s účinky *erga omnes* pouze najisto postaví vztah již existující, ale nezaloží žádná nová práva a povinnosti. Vzhledem k tomu, že žaloba na plnění, jež je jedním z hlavních způsobů ochrany společného jmění má rovněž deklaratorní charakter, je možné dovodit, že může být vůči rušiteli taktéž s úspěchem užitá i přes nesouhlas druhého z manželů.

4. Běžná správa společného jmění manželů

Jak bylo zmíněno v předchozí části, právní jednání týkající se společného jmění je v NOZ rozvrženo do dvou skupin ve vztahu k jeho platnosti vůči třetím osobám. Toto dělení vyplývá z § 714 odst. 1 NOZ, jenž představuje *lex specialis* pro jednání v záležitostech týkajících se společného jmění a jeho součástí, které nelze považovat za běžné. Z toho tedy můžeme dovodit, že při správě společného jmění manželů považujeme některá jednání za běžná a pro ty, jenž za běžná považovat nemůžeme (mimořádná), máme zvláštní právní režim.

V rámci běžných záležitostí se právní jednání řídí § 713 odst. 3 NOZ a v rámci záležitostí, které nelze považovat za běžné (mimořádných) se poté řídí § 714 NOZ. U jednání v záležitostech mimořádné správy je třeba shodná vůle obou manželů, jinak je jednání stiženo vadou a může být na návrh nesouhlasícího manžela vyslovena neplatnost, u jednání v záležitostech běžných není pro platnost jednání souhlas druhého manžela vyžadován, jednání je platné i bez něj a k právům a povinnostem z takového jednání je automaticky založena solidarita dle zmíněného § 713 odst. 3 NOZ.

V běžných záležitostech, týkajících se společného jmění nebo jeho součástí, může každý z manželů právně jednat sám s účinky pro oba a druhý z manželů nemusí o jednání ani vědět (ve vztahu k § 713 odst. 1 NOZ platí, že sice je třeba souhlasu mezi manžely, daná úprava však nemá význam vůči třetím osobám), nedostatek souhlasu druhého manžela se tak nedá namítat jako důvod neplatnosti a z právního jednání jsou zavázáni a oprávněni oba manželé společně a nerozdílně.⁷⁴

Režim § 714 NOZ dopadá pouze na právní jednání a z demonstrativního výčtu jednotlivých oprávnění, jež tvoří obsah správy společného jmění, půjde tedy zejména o výkon práva s věcí nakládat.⁷⁵

4.1. Hranice mezi běžnými a mimořádnými záležitostmi při správě společného jmění

Které záležitosti, o nichž je právně jednáno, můžeme z hlediska správy společného jmění a jeho součástí považovat za běžné? Tato otázka je dle mého názoru nejproblematictější částí zákonné úpravy správy společného jmění. Dané rozlišení není v naší úpravě nijak exaktně stanoveno a nebylo tomu tak ani ve SOZ. Soudní praxe zde vychází převážně z individuálního

⁷⁴ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 136 - 137.

⁷⁵ Tamtéž

posouzení okolností každého případu (obdobně jako u § 710 písm. b) NOZ)⁷⁶ a v různých případech se tak mohou určitá jednání považovat za běžnou správu a v jiných nikoli.

Na jedné straně je tak deklarován individuální postup vzhledem k okolnostem jednotlivých manželství, která se mohou měnit i v průběhu času, ale zároveň je zde také neopominutelným způsobem zasaženo do právní jistoty zúčastněných subjektů, jelikož vzhledem k individualizaci posouzení zpravidla nebude vždy zřejmé, jak se dané právní jednání posoudí. To se poté promítne převážně do ochrany třetích osob, jednajících s manželem, neboť takovéto osoby nejenže nemusí mít přehled o majetkových poměrech v daném manželství, ale nemusí mít ani ponětí o tom, že daná osoba, se kterou jednají, vůbec v manželství je. Mohou tak čelit situaci, kdy se objeví druhý z manželů, se kterým jednáno nebylo, a jenž se dovolává neplatnosti jednání, jelikož předmět jednání je součástí společného jmění a tento manžel je přesvědčen, že se nejednalo o záležitost běžné správy.

Hlavním kritériem pro posouzení, zdali záležitost můžeme označit z hlediska správy za běžnou, bude v první řadě rozsah společného jmění. Dalšími kritérii budou poté majetkové poměry manželů vzhledem k jejich výlučnému majetku a dluhům, druh a hodnota součástí společného jmění, které se právní jednání týká a obvyklé zvyklosti ve společnosti.⁷⁷

Psutka v citované publikaci přináší seznam závěrů judikatury, jež mohou poskytnout východiska pro posouzení toho, zdali právní jednání je či není běžnou správou. Jak však sám uvádí, daná judikatura pochází z 60. a 70. let minulého století a pohled na to, co lze považovat za běžnou záležitost, se v průběhu času může měnit.⁷⁸ K tomu je dle Psutky třeba i připočítat velké rozdíly v majetkových poměrech jednotlivých rodin. Jako příklad uvádí prodej či darování nemovitosti, náležející do společného jmění, jenž byla tehdejšími soudy posouzena jako záležitost bezpochyby nikoli běžná.⁷⁹ Dnes však můžeme předpokládat, že tento obecně přijímaný právní názor může být prolomen, pokud je například ve společném jmění majetek v řádech stovek milionů korun a zcizovaná věc nemovitá zde tvoří pouze nepatrnou položku.

S tím, že pojem běžných záležitostí není v našem právním řádu nijak definován, souhlasí i recentní judikatura.⁸⁰ V projednávané věci Nejvyšší soud vychází z judikatury starší, kde bylo nakládání s nemovitými věcmi považováno za úkony přesahující běžné záležitosti, a s touto

⁷⁶ KRÁLÍK In PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2019, ISBN 978-80-7400-747-7, s. 780, marg. č. 3.

⁷⁷ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 137.

⁷⁸ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 137 - 138.

⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soud ČSSR ze dne 31. října 1963, sp. zn. 3 Cz 55/63 a Rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 6. října 1971, sp. zn. 1 Cz 93/71

⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. července 2021, sp. zn. 26 Cdo 3286/2020

judikaturou rozhodl v souladu, že souhlas s dlouhodobým užíváním bytu ve společném jmění manželů a změnou jeho podmínek nepovažuje za běžnou záležitost. Z uvedeného usnesení lze dovodit, že Nejvyšší soud to, že hranice mezi běžnými a mimořádnými záležitostmi není přesně dána, bere na vědomí, avšak nemá ambici tento stav do budoucna měnit. Zároveň však bere starší judikaturu jako vodítka, nejsou-li zde dány okolnosti, které by její aplikaci na daný případ vyloučily.

Výše uvedený příklad nám tak dokládá, že pouhým výkladem by sice nemělo být možné stanovit zcela obecné pravidlo, které by pro všechny adresáty určilo, zdali je konkrétní právní jednání běžnou či mimořádnou správou a to je i nadále ze strany zákonodárce a soudů záměrem. Případy, kdy má rodina majetek tak významné hodnoty, že by pro ně nakládání s věcí nemovitou bylo běžnou záležitostí, však budou dle mého názoru stále vzácné. Z názorů uvedených ve starší judikatuře tak lze i nadále vycházet s ohledem na to, zda se manželé svými majetkovými poměry výrazně neodchylují od určitého společenského průměru.

Pro rodiny s obvyklými majetkovými poměry bychom tak mohli říci, že v souladu s judikaturou mohou být jako neběžné záležitosti ve většině případů posouzeny situace nakládání s nemovitými věcmi jako je jejich prodej, darování, výzva k vrácení, pronájem, sjednání práva odpovídajícího věcnému břemeni atd. Dále jako běžná záležitost zpravidla posouzeno nebude zcizení jiné části majetku ve společném jmění, jehož hodnota není pro rodinu zanedbatelná a to zvláště darem či jiným bezúplatným plněním a další právní jednání, jimiž se hodnota majetku výrazně zvyšuje či snižuje, či mění jeho podstatu. Naopak jako běžné záležitosti můžeme v případě většiny rodin posoudit nákup léků, potravin, ošacení či jiných nutných potřeb a jednání související s uchováním stávajícího majetku, zejména obstarávání běžného chodu domácnosti, obstarávání běžných oprav.⁸¹

Platí zde jediná výjimka, kdy je přímo stanoveno, že se u daného typu jednání nejedná o správu běžnou, a tou je použití majetku ve společném jmění pro podnikání jednoho z manželů či nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu (§ 715 NOZ viz níže).⁸² Je tomu tak z důvodu speciality § 715 NOZ k obecné úpravě zákonné správy. Jedná se tak o jediné obecně platné pravidlo, plynoucí přímo ze zákona, které nám takový režim stanoví, avšak nikoliv na první pohled zřejmé pouze z jeho textu.

⁸¹ *Správa společného jmění manželů*, Dostupné z WWW: <https://www.jmeni-manzelu.cz/sprava-spolecneho-jmeni-manzelu/>

⁸² MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 374. souhlasně PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 374, marg. č. 1.

5. Mimořádná správa společného jmění manželů

Správou mimořádnou (nebo také „správou ostatní“ či „správou v záležitostech, které nelze považovat za běžné“) rozumíme správu společného jmění manželů dle § 714 NOZ, u které se vyžaduje společné jednání obou manželů, udělení souhlasu druhého manžela s jednáním či nahrazení takového souhlasu soudem. Jednal-li právně manžel bez souhlasu druhého manžela v případě, kdy souhlasu bylo zapotřebí, může se druhý manžel dovolávat neplatnosti takového jednání.

Půjde zde o neplatnost relativní nikoli o neplatnost absolutní, čili nenastane *ex lege*, ale až po dovolání se druhým manželem (*a contrario* úprava do roku 1982, kde se jednalo o neplatnost absolutní), k jehož ochraně úprava směřuje. Jednání se tak v případě nedovolání se jeho neplatnosti považuje za platné.⁸³ Nedovolá-li se tak opomenutý manžel neplatnosti, bude na právní jednání pohlíženo, jakoby jej učinili manželé oba.⁸⁴

Možnost dovolání se neplatnosti se v § 714 NOZ vztahuje pouze na právní jednání a nikoli na jednání faktická, kde se manžel bude ochrany dovolávat dle příslušných žalob jako například žaloby reivindikační nebo zápůřčí.⁸⁵

Jak již bylo zmíněno výše, problematika rozlišení případů běžné a mimořádné správy je podle mého názoru zásadní otázkou správy společného jmění manželů, avšak pro její řešení nemáme z důvodu nutnosti individualizace obecné pravidlo uplatnitelné na veškeré případy.

5.1. Jednání společné

Jednají-li manželé v záležitosti mimořádné správy společného jmění společně (například uzavírají-li se třetí osobou společně smlouvu) a je-li jednání obou manželů bezvadné, bude právní jednání bezvadné i z hlediska § 714 NOZ.

Jak postupovat v situaci, jedná-li jeden z manželů bezvadně, ale jednání druhého manžela je stíženo vadou a to pod sankcí neplatnosti či neúčinnosti? Dle judikatury bude vada takového jednání jednoho z manželů postihovat jednání jako celek – tedy i vzhledem k bezvadně jednajícímu manželu.

„Obecně platí, že činí-li manželé společně (a v intencích § 145 odst. 2 obč. zák. mimo obvyklou správu) písemný právní úkon týkající se majetku náležejícího do jejich

⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2019, sp. zn. 22 Cdo 124/2019

⁸⁴ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník. 2., aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4 s. 64.

⁸⁵ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 367 marg. č. 14.

majetkového společenství (do společného jmění manželů), pak skutečnost, že konání jednoho z nich stíhá sankce neplatnosti nebo neúčinnosti, postihuje onen společný právní úkon jako celek. [...]

Ačkoliv tedy kupní smlouvu o převodu vlastnického práva k nemovitostem v jejich společném jmění manželů uzavřeli jako prodávající oba manželé M. a ačkoliv v konkursu tehdy byla jen R. M., závěr, že ohledně ní jde (ve smyslu § 14 odst. 1 písm. a/ ZKV) o právní úkon neúčinný, platí pro společný právní úkon obou manželů (neúčinnost postihuje i konání druhého prodávajícího).“⁸⁶

V případě vady způsobující absolutní neplatnost jednání jednoho z manželů při společném výkonu mimořádné správy, je tak dle výše uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu jednání jako celek absolutně neplatné. Jedná se o silnější sankci, než v případě jednal-li by manžel sám bez souhlasu druhého, jelikož u takového jednání je sankcí pouze neplatnost relativní.

Tento právní názor byl kritizován již za účinnosti SOZ, kdy bylo argumentováno, že uzavrou-li manželé pro ně výhodnou smlouvu, ale jeden z nich byl stížen duševní poruchou, jenž způsobuje absolutní neplatnost jeho jednání, má tímto druhá strana možnost dané skutečnosti využít proti manželům. U zmíněné výhodné smlouvy by pak byli institutem neplatnosti poškozeni ti, na jejichž ochranu byl do zákona vložen.⁸⁷ Dle koncepce NOZ projevující se v úpravě § 574 je také třeba hledět na právní jednání spíše jako na platná než jako na neplatná., což však uvedený rozsudek Nejvyššího soudu v dané situaci nereflektuje i přes vůli jednoho z manželů a vadu právního jednání pouze na straně druhého.⁸⁸

S argumenty obou autorů souhlasím a považuji za nesprávné řešení, kdy by absolutní neplatnost jednání jednoho z manželů vždy zapříčinila absolutní neplatnost jednání jako celku. Jsem proto názoru, že v budoucích rozhodnutích by se mělo v obdobné situaci spíše jednat o neplatnost relativní. Je zde sice možnost nahrazení souhlasu manžela, stíženého duševní poruchou, soudem či jeho ustanoveným opatrovníkem, avšak i tak sankce absolutní neplatnosti v tomto případě nedává smysl, jelikož by zde jednající manžel vyšel lépe, pokud by druhého zcela ignoroval a jednal sám, což jistě není chování, které by úprava chtěla podporovat.

Samozřejmě zde může nastat i situace obrácená, kdy například manžel od začátku věděl o nezpůsobilosti druhého manžela jednat a s námitkou neplatnosti posečkal až do doby, kdy se

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. června 2008, sp. zn. 29 Odo 963/2006

⁸⁷ DVOŘÁK, Jan a JIŘÍ SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-597-7, s 127.

⁸⁸ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 139.

ukázalo, že je smlouva nevýhodná. V takovém případě by se jednalo o zcela zjevné zneužití práva, kterému by neměla být poskytnuta ochrana.

5.2. Jednání se souhlasem manžela

Nejednají-li manželé v otázce mimořádné správy společně, je možné, aby jeden z nich udělil druhému s jednáním souhlas. Souhlas jakožto jednostranný projev vůle a podmínky na něj kladeny jsou zde obdobné jako u souhlasu s převzetím dluhu do společného jmění dle § 710 písm. b) NOZ a proto zde lze odkázat na bod 2.3.3. Pasiva (včetně rozporu v odborné literatuře v otázce, komu má být souhlas adresován, kde ze stejných důvodů jako výše zastávám názor, že může být adresován i třetí osobě).⁸⁹

Rozdílem však je, že zatímco dle komentářů k § 710 písm. b) NOZ bylo možno souhlasný projev s právním důvodem vzniku dluhu vyslovit buď před vznikem dluhu, nebo současně s ním a později udělený souhlas by měl povahu modifikace obsahu společného jmění, u § 714 odst. 1 se sice rovněž počítá se souhlasem uděleným před nebo při jednání, avšak souhlas lze udělit i dodatečně.⁹⁰ S tímto názorem souhlasí i judikatura:

„Se soudy lze souhlasit v tom, že zastavení nemovitosti patřící do bezpodílového spoluvlastnictví manželů není běžnou záležitostí a že je proto k němu třeba souhlasu obou manželů. [...] V případě, že zástavní smlouvu uzavřel pouze jeden z manželů, může druhý z nich svůj souhlas se zastavením společné věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty vyjádřit písemně, ústně, popřípadě též konkludentně, a to i dodatečně (až po uzavření smlouvy);“⁹¹

Dodatečný souhlas tak vede ke konvalidaci jednání a není možné se po jeho udělení neplatnosti dovolávat. Vzhledem k tomu, že pro souhlasný projev není uvedena forma a výše citované rozhodnutí samo zmiňuje, že je možné souhlas udělit i konkludentně, je podle mne možné dovozovat, že lze-li prokázat, že se manžel, který v záležitosti mimořádné správy společného jmění nejednal, se o jednání druhého manžela dozvěděl a neprojevil svůj nesouhlas bez zbytečného odkladu, pak s jednáním konkludentně souhlasí. Pokud by tomu tak nebylo, tak podobně jako v příkladu, který jsem uváděl v předchozí kapitole, by se zde mohlo jednat o nepoctivé jednání či zneužití práva.

⁸⁹ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 366, marg. č. 10.

⁹⁰ KRÁLÍK In PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck 2019, ISBN 978-80-7400-747-7, s. 780, marg. č. 4.

⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2008, sp. zn. 21 Cdo 1723/2007

Nebyl-li souhlas s jednáním v záležitosti mimořádné správy společného jmění udělen, je jednání jednoho z manželů až do úspěšného dovolání se neplatnosti manželem druhým platné a oběma manželům z něj vznikají solidární práva a povinnosti.

5.3. Nahrazení souhlasu soudem

Na rozdíl od předchozí úpravy přináší NOZ v záležitostech mimořádné správy společného jmění možnost nahrazení souhlasu manžela soudem. Souhlas může být nahrazen ve dvou situacích – odmítne-li manžel souhlas udělit bez vážného důvodu a v rozporu se zájmem manželů, rodiny nebo rodinné domácnosti, anebo není-li manžel schopen vůli projevit.

Odmítnutím souhlasu rozumíme projev vůle, neshodující se s druhým z manželů. Aby bylo odmítnutí souhlasu považováno za předpoklad pro podání návrhu na nahrazení souhlasu soudem, musí být dle § 714 odst. 1 věta druhá NOZ učiněno bez vážného důvodu a v rozporu se zájmem manželů, rodiny nebo rodinné domácnosti. Za takové považujeme, vyhovuje-li realizace navrhovaného opatření zájmům manželů, rodiny nebo rodinné domácnosti zjevně více než jeho neuskutečnění. V případě, že takový zájem není zjevný čili *prima facie* jednoznačný, může být sice jednání v konečném důsledku pro rodinu prospěšnější než jeho neučinění, avšak soud by se do takové záležitosti neměl vměšovat a odmítnutí souhlasu je právem daného manžela.⁹²

Neschopným projevit vůli je manžel, který buď zejména z důvodu duševní poruchy není schopen právně jednat anebo v důsledku fyzické poruchy, jako je například kóma, nemůže svou vůli projevit navenek. Opatření však nedopadá na situaci, kdy má daný manžel zástupce, jehož prostřednictvím jednat může. Například je-li manžel omezen na svéprávnosti a je mu tak ustanoven opatrovník, jehož jednání představuje projev vůle omezeně svéprávného manžela, musí takový opatrovník dát souhlas v záležitosti mimořádné správy (nebo projevit nesouhlas či namítat neplatnost, bylo-li již jednáno) a nelze po soudu z tohoto důvodu žádat nahrazení jeho souhlasu.⁹³

Předpokladem k vydání rozhodnutí nahrazujícího souhlas je podání návrhu, k němuž je aktivně legitimován jednající manžel. V návrhu musí být označeno konkrétní rozhodnutí, jehož se jednající manžel dovolává a tím tedy i konkrétní právní jednání, k němuž má takový souhlas směřovat. Není tedy možné, aby soud určil, že souhlas bude vždy nahrazován k nějakému typu právních jednání *pro futuro*, ale nahrazení souhlasu směřuje jen na jednání konkrétní.⁹⁴

⁹² MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 371, marg. č. 35.

⁹³ Tamtéž

⁹⁴ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů.* V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 141.

Souhlas lze také nahradit, bylo-li již jedním z manželů jednáno a následný souhlas by tak měl povahu konvalidace. Dovolal-li se však již manžel neplatnosti jednání, nelze požadovat nahrazení jeho souhlasu.⁹⁵

U tématu nahrazení souhlasu manžela v záležitostech mimořádné správy společného jmění je důležité zmínit, že není-li souhlas s jednáním dán z důvodu, že manžel opustil své bydliště, nepodal o sobě zprávu a není o něm známo, kde se zdržuje, nepoužije se § 714 odst. 1 věta druhá NOZ, ale ustanovení o nezvěstnosti. Je-li osoba prohlášena za nezvěstnou, k čemuž může její manžel podat návrh, a nejedná-li se o záležitost jejího osobního stavu, nepřihlíží se dle § 67 odst. 1 NOZ k jejímu souhlasu a fingujeme, jako by osoba nebyla (za podmínky přihlídnutí k zájmům takové osoby). U období mezi faktickým zmizením osoby a jejím prohlášením za nezvěstnou soudem se na jednání hledí jako na jednání s odkládací podmínkou vydání rozhodnutí prohlášení za nezvěstného. Tato úprava se použije i v záležitostech mimořádné správy společného jmění, manžel tak bude moci právně jednat sám bez potřeby souhlasu nezvěstného manžela a navrátí-li se nezvěstný manžel, nemůže dle § 69 NOZ namítat neplatnost jednání, k nimž nebyl během jeho nezvěstnosti vyžadován jeho projev vůle.⁹⁶

⁹⁵ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 371, marg. č. 31.

⁹⁶ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů.* V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 141 - 142.

6. Správa společného jmění manželů a výdělečná činnost v režimu § 715 NOZ

§ 715 NOZ nám přináší speciální úpravu pro situace, kdy má být součástí společného jmění užitá k podnikatelské činnosti jednoho z manželů či má-li být za součást společného jmění nabyt podíl v obchodní korporaci. Pokud zde majetková hodnota toho, co má být použito, přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, vyžaduje se při prvním takovém použití souhlas manžela druhého (jedná se i o situace, kdy je ze společného jmění užitá k nabytí podílu jen bagatelní hodnota či je nabyto bezúplatně, avšak ručeno je nepřiměřeně ve vztahu k majetkovým poměrům manželů – například osobní společnosti⁹⁷).

Na první pohled by se zdálo, že z požadavku na souhlas druhého z manželů v situaci, kdy majetková hodnota součásti společného jmění přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, vyplývá dělení na běžnou a mimořádnou správu i v záležitostech uvedených v § 715 NOZ a že zde tak máme stanovená základní kritéria, dle kterých hodnotit, zda se jedná o správu běžnou či nikoli. Není tomu ovšem tak. U situací v § 715 se zpravidla vždy jedná o mimořádnou správu.⁹⁸ Jak bylo již uvedeno výše, jedná se zde o speciální úpravu k obecné zákonné správě. Majetková hodnota součásti společného jmění v poměru k majetkovým poměrům manželů zde vystupuje pouze jako korektiv pro vyloučení nutnosti souhlasu pro bagatelní majetkové hodnoty. Důvodová zpráva zde uvádí:

„Přitom za základ je vzata regulace dosavadní, srov. souhlas při prvním použití, nikoli ale při užití majetku bagatelní hodnoty – srov. možnost koupit si balíček jehel a nití a založit krejčovský salon.“⁹⁹

Psutka uvádí, že ve všech případech, kdy se nebude jednat o užití součásti společného jmění zjevně zanedbatelné hodnoty, je třeba k takovému prvnímu jednání udělení souhlasu preventivně doporučit.¹⁰⁰

V tomto pokládám dané ustanovení za problematické, jelikož jak jsem nastínil výše, formulace „přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům“ evokuje, že se jedná o situaci, kdy je použita skutečně podstatná část společného jmění, která se promítne do každodenního

⁹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. Nový občanský zákoník, s. 176 Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁹⁸ MELZER, TĚGL In MELZER, F., TĚGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 374, marg. č. 1. souhlasně PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů.* V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 143.

⁹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. Nový občanský zákoník, s. 176 Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

¹⁰⁰ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů.* V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 145.

života rodiny a už vůbec z ní nevyplývá, že by měla zahrnovat vše, co není doslova bagatelní. Dle mého názoru měl zákonodárce zvolit formulaci takovou, která by lépe reflektovala jeho úmysl, že je souhlasu druhého manžela s prvním takovým použitím součásti společného jmění třeba vždy, nejedná-li se vzhledem k majetkovým poměrům manželů o věc zanedbatelné hodnoty.

Dalším rozdílem oproti obecné úpravě správy společného jmění je kogentnost uvedeného ustanovení. Manželé tak nemohou tuto situaci smluvně modifikovat a vždy zde proto bude existovat právo druhého manžela, byl-li opomenut či projevil-li s jednáním nesouhlas, dovolat se neplatnosti jednání pro první takové použití dle § 715 NOZ nepřiměřeného majetkovým poměrům manželů.¹⁰¹

6.1. Použití součásti společného jmění k podnikání jednoho z manželů

Manžel může bez jakéhokoli omezení podnikat, jedná-li se o jeho výhradní majetek. Hodlá-li však pro své podnikání užít majetku ze společného jmění, obecně je zde potřeba souhlasu manžela druhého. Souhlas k použití součásti společného jmění k podnikání se však vyžaduje pouze tehdy, jedná-li se o podnikání jednoho z manželů. Pokud by podnikali manželé společně, řídil by se vztah obecnými pravidly.¹⁰²

K potřebě souhlasu druhého manžela máme v § 715 odst. 1 NOZ uvedeny dva korektivy. První z nich je již zmiňovaná majetková hodnota a její poměr k majetkovým poměrům manželů. Druhým korektivem je, že souhlasu je vyžadováno jen při prvním použití součásti společného jmění k podnikání.

Mohli bychom si položit otázku, proč není třeba souhlasu manžela vždy, jedná-li se o podstatnou majetkovou hodnotu.

Stává-li se majetek, nabytý za společné prostředky (tedy i z podnikání), součástí společného jmění, pak by bylo za takového režimu třeba souhlasu k jakékoli další podnikatelské dispozici s ním. Komentáře uvádí příklad, kdy je za prostředky ve společném jmění nakoupeno zboží, které je následně prodáno. Zboží i tržba z jeho prodeje se stávají součástí společného jmění a bude-li manžel v soustavné podnikatelské činnosti chtít za tržbu nakoupit zboží další, byl by souhlas druhého manžela vyžadován v každé takové situaci, což by významně ztěžovalo průběh podnikání. Zisk z podnikatelské činnosti pak navíc může být významným příjmem

¹⁰¹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 143.

¹⁰² MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 375, marg. č. 5.

společného jmění a tak by taková překážka nebyla vhodná i z hlediska zájmů rodiny. Počítá se proto s tím, že již během udělení prvního souhlasu s takovým použitím součásti společného jmění si bude druhý manžel schopen utvořit rámcovou představu o druhu daného podnikání a rizicích s ním spojených.¹⁰³

Zajímavým příkladem může být, pokud manžel při podnikání s nepatrnou hodnotou ve společném jmění, kde k takovému použití pro bagatelnost nepotřebuje souhlas druhého manžela, získá vysokou tržbu. Uvedená tržba se automaticky stane součástí společného jmění. Pokud by manžel chtěl s takto nabytým majetkem dále podnikat, analogicky bychom vycházeli z ustanovení § 715 odst. 1 NOZ a dovodili, že dalšího souhlasu již není zapotřebí, jelikož se již nejedná o první použití součásti společného jmění pro dané podnikání (a při prvním použití nebylo vzhledem k bagatelnosti částky souhlasu třeba).¹⁰⁴

K tomu je nutné dodat, že se stále musí jednat o totožné podnikání, jinak bychom již nemohli uplatnit domněnku, že se druhý manžel seznámil s druhem a riziky dané podnikatelské činnosti. Souhlasu by tak bylo třeba. Pokud by navíc chtěl manžel užít takto nabytý majetek pro jiné účely než pro podnikatelskou činnost a tato vysoká tržba by se vzhledem k výši společného jmění jako celku, poměrům rodiny atp. dala vyhodnotit jako mimořádná správa, opět by potřeboval k takovému jednání souhlas druhého manžela.

Souhlas se zde proto rovněž váže ke konkrétní součásti společného jmění či k majetku získanému transformací této součásti (tržbě). Pro použití každé další součásti je třeba nového souhlasu manžela.¹⁰⁵ V praxi tak ve sporech o vyslovení neplatnosti právního jednání bude nutné doložit, byl-li souhlas udělen vzhledem ke konkrétní součásti společného jmění, a pokud ne, byl-li souhlas udělen k součásti společného jmění, za kterou věc byla nabyta a pro podnikatelskou činnost, ke které má být užita dále.

Mohou zde tak logicky vznikat situace, kdy majetková hodnota, nabytá z podnikatelské činnosti manžela, je smísená s dalšími majetkovými hodnotami ve společném jmění a manžel má dále v úmyslu takto smísené hodnoty použít pro své podnikání. Podle výše uvedeného pravidla by bylo opět potřeba souhlasu druhého manžela s takovým použitím, jelikož se již nejedná jen o majetkovou hodnotu nabytou za součást společného jmění, k jejímuž použití byl souhlas udělen. Situace je obdobná případu, kdy by měl manžel souhlas k použití konkrétní majetkové hodnoty

¹⁰³ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 374, marg. č. 1.

¹⁰⁴ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 378, marg. č. 23.

¹⁰⁵ Tamtéž

ve společném jmění, ale užil by i další, ke které souhlas neměl. Z druhého uvedeného případu lépe vyplývá, že opačný výklad by byl zcela proti smyslu předmětného ustanovení.

Co se souhlasu týče, není v zákoně zmínka o způsobu či formě jeho udělení. Jako v předchozích částech (bod 2.3.3. Pasiva a kapitola 5.2. Jednání se souhlasem manžela) i zde zastávám názor, že souhlas lze adresovat nejen jednajícímu manželu, ale taktéž osobě, jež je adresátem právního jednání, a to s odkazem na princip poctivosti.¹⁰⁶ Forma souhlasu není dána a udělen tak může být v jakékoli podobě a to i tam, kde pro jednání jednajícího manžela stanovena je. Absence souhlasu zakládá relativní neplatnost právního jednání, které se může manžel dovolávat.¹⁰⁷

Vzhledem k tomu, že se jedná o mimořádnou správu, lze i na souhlas analogicky použít ustanovení o udělení souhlasu z § 714 NOZ. Lze tak umožnit nahrazení souhlasu manžela soudem, což může být zvláště využito v případě, není-li druhý manžel schopen projevit vůli.¹⁰⁸

Souhlas se vztahuje pouze k použití majetku k podnikání jednoho z manželů a nejedná se o souhlas s převzetím dluhů vzniklých z tohoto podnikání dle § 710 NOZ. Dluhy z manželova podnikání tak samy o sobě nespádají do společného jmění a jsou výhradními dluhy manžela. Společným by se dluh stal, udělil-li by druhý manžel souhlas s konkrétním právním jednáním a nejen obecným použitím pro podnikání. V takovém případě by se jednalo o dluh převzatý dle § 710 písm. b) NOZ.¹⁰⁹

6.2. Použití součásti společného jmění k nabytí podílu v obchodní korporaci

Úprava je obsažena v § 715 odst. 2 NOZ. Dle Zuklínové se jedná o nadbytečné a tudíž vadné ustanovení. Nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu je podle jejího názoru obdobné jako nabytí jiné majetkové hodnoty, například vkladu do závodu, jenž můžeme označit za použití k podnikání. Proto považuje užití stejného pravidla jako v odstavci prvním za samozřejmé.¹¹⁰

I když se jedná o jisté doplnění úpravy v odstavci prvním, rozhodně nesouhlasím s tvrzením, že se jedná o totožnou situaci a z tohoto důvodu nadbytečnou a tudíž vadnou úpravu.

¹⁰⁶ Souhlasně: KRÁLÍK In PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2 vydání. Praha: C. H. Beck 2019, ISBN 978-80-7400-747-7, s. 782, marg. č. 4.

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 146.

¹⁰⁹ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 378, marg. č. 27.

¹¹⁰ ZUKLÍNOVÁ In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, s. 148 – 149, marg. č. 3 a 9.

Úprava zde dopadá na případy, kdy je z prostředků ve společném jmění nabývána konkrétní majetková hodnota, kterou je podíl v podnikající osobě a na důsledky spojené s takovým nabytím. Nejedná se o souhlas s podnikáním jednoho z manželů dle odstavce prvního, jelikož podnikatelskou činnost zde nevykonává manžel, ale obchodní korporace, ve které je podíl nabýván.¹¹¹ Kde ovšem úprava je částečně duplicitní, je ustanovení o ručení za dluhy korporace v rozsahu přesahujícím míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů.

Jak je tomu se členstvím v obchodní korporaci, pokud je podíl nabyt z prostředků ve společném jmění? Dle § 709 odst. 3 NOZ nezakládá nabytí podílu v obchodní korporaci (s výjimkou bytového družstva) jedním z manželů účast druhého manžela na dané obchodní korporaci. Uvedenou úpravu lze aplikovat i v případě, kdy je podíl nabýván za součást společného jmění.¹¹² I přes nesouhlas některých autorů s tímto výkladem¹¹³ se k němu kloní i ustálená judikatura a lze jej tak považovat za správný.¹¹⁴ Práva společníka tak patří a jsou vykonávána pouze tím manželem, který podíl nabyt. Ve společném jmění se nachází jen majetková hodnota představovaná podílem. Jak si uvedeme v kapitole 7.3. je možná i existence situace, kdy jsou manželé společnými společníky a v takovém případě si musí ustanovit jeho správce, to ovšem není situace primárně řešena § 715 odst. 2 NOZ.

Co se týče vkladové povinnosti, která vzhledem ke členství v obchodní korporaci může vyvstat, jedná se sice o povinnost společníka obchodní korporace, ale pokud mohla být druhým manželem při udělení souhlasu s nabytím podílu tato povinnost objektivně předvídatelná, je souhlas převzetím povinnosti zahrnut v souhlasu s nabytím podílu a užijeme zde ustanovení § 710 NOZ o převzetí dluhu. Vycházíme z právní konstrukce, že souhlas s převzetím dluhu je souhlasem s konkrétním právním jednáním, jenž je právním důvodem jeho vzniku.¹¹⁵ Takovým právním důvodem zde pak je právě nabytí podílu v obchodní korporaci. I když tak druhý manžel nemá žádná společnická práva, pro vkladovou povinnost v případě objektivní možnosti ji předvídat se automaticky předpokládá, že ji svým souhlasem s nabytím převzal.

¹¹¹ PSUTKA In HRUŠÁKOVÁ, Milana., KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka., WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník: komentář. II. Rodinné právo (§ 655-975)*. Praha: C. H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8, s. 194, marg. č. 3.

¹¹² PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 147. Souhlasně: KRÁLÍK In PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2 vydání*. Praha: C. H. Beck 2019, ISBN 978-80-7400-747-7, s. 782, marg. č. 5.

¹¹³ MELZER, TĚGL In MELZER, F., TĚGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 381, marg. č. 49.

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2018, sp. zn. 22 Cdo 3457/2018

¹¹⁵ MELZER, TĚGL In MELZER, F., TĚGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 380 marg. č. 42.

Neudělí-li druhý manžel souhlas s nabytím podílu a dovolá-li se úspěšně neplatnosti, je nabytí podílu neplatné *ex tunc* a manžel se tak zároveň nikdy nestal členem obchodní korporace. Souhlas se vztahuje jen na použití společných prostředků k nabytí podílu.

Co se týče dalších právních jednání, jejichž předmětem je podíl, bude opět vždy nutno odlišit, zdali se jedná o správu běžnou či mimořádnou. Dle komentáře nakládání s podílem ve společném jmění obvykle nebude možné podřadit pod běžnou správu v režimu § 714 odst. 1 NOZ. Manželé by tak měli jednat společně nebo jen jeden z nich se souhlasem druhého.¹¹⁶ Důležité zde však je ono slovo „obvykle“, implicitně nám totiž říká, že zde jsou i případy, kdy se o běžnou správu jednat bude. Uplatní se tak veškerá pravidla pro individuální posouzení, zdali se jedná o běžnou či mimořádnou správu. Judikaturou je dovozeno, že jako mimořádná správa může být posouzeno jednání, které výrazně mění hodnotu masy společného jmění jako například převod podílu v obchodní korporaci.¹¹⁷ Budeme v takovém případě posuzovat hlavně velikost podílu vůči rozsahu společného jmění. Běžnou správou tak bude například prodej frakční akcie zanedbatelné hodnoty.

Souhlasu druhého manžela je třeba také tehdy, je-li podíl do společného jmění nabyt za bagatelní hodnotu, bezúplatně, či dokonce za výhradní majetek jednoho z manželů,¹¹⁸ avšak důsledkem nabytí takového podílu je ručení společníka, přesahující míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Jaké dluhy společnosti za jejího fungování vzniknou nelze v okamžiku právního jednání předvídat, obecně však platí, že pokud je ručení neomezené, vždy se jedná o ručení přesahující míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Pokud tak manžel hodlá získat postavení společníka veřejné obchodní společnosti či komplementáře komanditní společnosti, potřebuje k takovému jednání souhlas druhého manžela, jinak se ten může dovolávat relativní neplatnosti nabytí.

Jelikož povinnost ručení za dluhy obchodní korporace vyplývá z členství v ní, je nutné pro účely daného ustanovení považovat souhlas manžela s nabytím podílu s ručením společníka, přesahujícím míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, za souhlas s převzetím dluhu ve smyslu § 710 NOZ.¹¹⁹

¹¹⁶ PSUTKA In HRUŠÁKOVÁ, Milana., KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka., WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník: komentář. II. Rodinné právo (§ 655-975)*. Praha: C. H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8, s. 194, marg. č. 4.

¹¹⁷ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. října 2012, sp. zn. 29 Cdo 2830/2011-I a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. února 2011, sp. zn. 22 Cdo 1754/2009.

¹¹⁸ KRÁLÍK In PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2 vydání*. Praha: C. H. Beck 2019, ISBN 978-80-7400-747-7, s. 782, marg. č. 6.

¹¹⁹ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 381, marg. č. 42.

Ve vazbě na tuto část předmětného ustanovení tak můžeme dát Zuklínové částečně za pravdu, že úprava ohledně ručení za dluhy obchodní korporace je duplicitní, jelikož bychom stejnou úpravu mohli dovodit z § 710 bez potřeby existence § 715 odst. 2, 2 alt. Dluh, vycházející z ručení za dluhy obchodní korporace, by se součástí společného jmění stal až jeho konkrétním převzetím a uvedená část druhého odstavce § 715 NOZ pouze jaksi připomíná existenci tohoto pravidla.

7. Zvláštní případy správy společného jmění manželů a souvisejících majetkoprávních institutů

Zatím jsme zde hovořili o tom, jak správu společného jmění dělíme a rozebrali jsme si ustanovení, která dle systematiky NOZ tuto správu v zákonném režimu upravují. Máme tak již určitý základ pro to, jak můžeme ve většině případů správu společného jmění posoudit a zdali jsou jednání, učiněna v jejím rámci, právně bezvadná. Máme zde však i další majetkoprávní instituty, jež s úpravou společného jmění a jeho správy souvisí a jejichž režim vykazuje určité odlišnosti.

7.1. Bydlení a rodinná domácnost manželů

Rodinná domácnost je institut, který nám upravuje ustanovení § 743 NOZ a jímž se zabývají i další ustanovení v rámci zákoníku. Pojem *domácnost* není v NOZ jako takový vymezen. Za základní znak domácnosti považuje Psutka, s ohledem na úpravu § 115 SOZ, faktický stav soužití více fyzických osob, které nemá samo o sobě právní subjektivitu a stojí na osobním a ekonomickém základu.¹²⁰ Stejně tak Hulmák říká, že domácnost tvoří osoby s úmyslem vytvořit spolu trvalé životní společenství a zároveň přispívat na její chod.¹²¹ Obě tyto definice jsou tak ve své podstatě shodné. Naopak Zuklínová je názoru, že domácnost není možné vnímat jako soubor osob, které spolu žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby, ale jako zařízení pro existenci rodinného společenství.¹²²

Máme tu tak dvě různá pojetí domácnosti, a to jako soužití souboru fyzických osob, spojených zájmem spolu žít a nést společně náklady, a domácnosti jako zařízení, kde je tento zájem fakticky vykonáván. Z hlediska nakládání s tímto pojmem v NOZ se kloním k tomu, že se jedná o jakýsi průsečík obou pojetí. Nesouhlasím se Zuklínovou, jelikož domácnost musí dle mého názoru zahrnovat osoby, které v ní společně žijí, jelikož jinak by se jednalo pouze o podmnožinu věcí nemovitých a NOZ v určitých ustanoveních (například § 749) hovoří o tom, že se v určitém domě nebo bytě nachází rodinná domácnost – neztotožňuje tedy tuto věc nemovitou s pojmem rodinné domácnosti. Také s druhým pojetím souhlasím jen částečně, nelze dle mého názoru tvrdit, že definice domácnosti neobsahuje alespoň rámcové určení místa, jelikož onen

¹²⁰ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 35.

¹²¹ HULMÁK In HRUŠÁKOVÁ, Milana., KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka., WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník: komentář. II. Rodinné právo (§ 655-975)*. Praha: C. H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8, s. 376, marg. č. 3.

¹²² ZUKLÍNOVÁ In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, s. 204, marg. č. 7.

faktický stav soužití musí být z logiky věci někde také fakticky uskutečňován. K této variantě se ve svém nedávném rozsudku přiklonil i Nejvyšší soud, jenž za domácnost pojímá společenství tvořené manžely, případně dalšími osobami trvale spolu žijícími ve společném obydlí (obydlí manželů) a společně hospodařícími.¹²³

Na domácnost jsou tak kladeny podmínky personální, místní, hospodářské a podmínka její stability v čase. Dle § 690 NOZ přispívá každý z manželů na potřeby rodinné domácnosti podle svých osobních a majetkových poměrů, schopností a možností.

Pro účely pojmu *rodinné domácnosti manželů* je ještě třeba doplnit, že členové domácnosti jsou spolu v manželském vztahu dle části druhé hlavy první NOZ. Rodinná domácnost vzniká i tam, kde její členové nejsou všichni nutně přihlášení k pobytu. Důležité je tak naplnění znaků uvedených výše, a nikoli předpisy o evidenci obyvatelstva.¹²⁴

O umístění rodinné domácnosti se manželé mají dle § 692 odst. 1 NOZ dohodnout. Druhý odstavec uvedeného ustanovení nám říká, že nedohodnou-li se, může se jeden z manželů obrátit na soud, který může nahradit souhlas manžela druhého. Tohoto ustanovení může být využito i v situaci, kdy manžel není schopen projevit vůli. Soud však má, je-li to možné, v první řadě vést manžely k dohodě.

Manželé mají dle § 743 odst. 1 NOZ obydlí tam, kde mají rodinnou domácnost, a je-li obydlím manželů dům nebo byt, k němuž se váže jiné než závazkové výhradní právo bydlení jednoho z manželů, vzniká dle § 744 NOZ toto právo rovněž manželu druhému. Jedná se tedy o situace, kdy jeden z manželů má věcné právo k domu nebo bytu (například i jen právo odpovídající věcnému břemeni). Co se týče práv bydlení vyplývajících ze závazků, úprava § 745 odst. 1 NOZ obdobně zakládá společné právo obou manželů bydlet v domě nebo bytě, v němž se nachází jejich obydlí a k němuž má manžel nájemní či jiný závazkový vztah, jenž mu právo bydlení zakládá. Je-li tak jeden z manželů v nájmu či obdobném vztahu (takovým vztahem není výměnek¹²⁵), *ex lege* vzniká společné nájemní právo obou manželů dnem uzavření manželství či nabytí účinnosti nájemní smlouvy. Ze společného nájemního práva jsou oprávněni a zavázáni společně a nerozdílně, projevuje se zde tak opět manželská solidarita.

V otázce správy domu nebo bytu, kde se nachází rodinná domácnost, je stěžejním § 747 a § 748 NOZ. Tato ustanovení nám říkají, že má-li alespoň jeden z manželů právo nakládat

¹²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. ledna 2019, sp. zn. 26 Cdo 3382/2017

¹²⁴ ZUKLÍNOVÁ In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, s. 204, marg. č. 5.

¹²⁵ ZUKLÍNOVÁ In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, s. 208, marg. č. 7.

s domem nebo bytem, ve kterém se nachází rodinná domácnost, či mají-li k takovému domu nebo bytu společné nájemní právo, a tohoto domu nebo bytu je k bydlení rodiny nezbytně třeba, manžel toto bydlení nesmí ohrozit nebo znemožnit. Zejména nesmí bez souhlasu druhého manžela dům nebo byt zcizit či zřídit takové právo, jehož výkon je neslučitelný s bydlením manželů, ledaže zajistí bydlení po všech stránkách alespoň obdobné. V případě jednání bez takového souhlasu druhého manžela je toto jednání stíženo vadou a druhý manžel se může dovolat jeho relativní neplatnosti, a to i vůči třetí osobě.¹²⁶ Pro souhlas s uvedeným jednáním je navíc v § 749 NOZ předepsána písemná forma.

Vyjádřením „alespoň jeden“ nám úprava § 747 NOZ, vztahující se k věcněprávním titulům nakládání s obydím, říká, že se druhý manžel může neplatnosti rovněž dovolat, mají-li právo s domácností nakládat oba.

Zároveň zde máme podmínku, že domu nebo bytu je nezbytně třeba a manželé tak nemají jinou alternativu, kam svou rodinnou domácnost přesunout, a jednání, jež má být prohlášeno za neplatné musí bydlení zcela znemožnit anebo alespoň ohrozit. Je tak možné bez souhlasu druhého manžela část domu nebo bytu pronajmout, a znemožnit tak v rámci těchto částí jejich využití rodinou. Jak velká část obydli může být pronajata, závisí na konkrétních okolnostech, komentáře uvádí příklad, že byla-li by jedním z manželů pronajata jediná koupelna v obydli, je důstojné bydlení rodiny znemožněno. Pokud by však s takovou nájemní smlouvou souhlasili oba manželé, byla by (i na úkor společných dětí) platná.¹²⁷

Povinností „zdržet se“ rozumíme zdržení se určitého aktivního jednání, které by znemožňovalo nebo ohrožovalo bydlení manželů. Naopak povinností „předejít“ rozumíme povinnost aktivně zamezit všemu, co by znemožňovalo nebo ohrožovalo bydlení manželů. Lze sem tak zařadit i situace, kdy manžel úmyslně neplatí nájemné či nezajistí nutnou opravu. Může nám zde tak kromě vyslovení neplatnosti právního jednání vzniknout i nárok druhého manžela na zdržení se jednání či na náhradu újmy a na navrácení do původního stavu.¹²⁸

Pokud by právo s domem nebo bytem nakládat náleželo do společného jmění, je § 714 NOZ speciální k § 747 NOZ.¹²⁹ Právní jednání bychom tak posoudili dle obecných pravidel o správě společného jmění. Za předpokladu naplnění všech ostatních podmínek § 747 NOZ bychom pak takové jednání jistě podřadili pod správu mimořádnou, jelikož za předpokladu, že se

¹²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2020, sp. zn. 21 Cdo 3017/2019.

¹²⁷ ZUKLÍNOVÁ In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, s. 212, marg. č. 10.

¹²⁸ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 677, marg. č. 29 - 31.

¹²⁹ KUBÁT In PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2019, ISBN 978-80-7400-747-7, s. 827, marg. č. 3.

v daném domě nebo bytě nachází rodinná domácnost a manželé nemají alternativu, kam se přesunout, zde máme jistotu, že se vzhledem k majetkovým poměrům manželů nejedná o běžnou správu, a druhý manžel je zde tak rovněž chráněn právem na dovolání se neplatnosti takového jednání. Byl by také v režimu správy společného jmění v lepším postavení s dovoláním se neplatnosti jednání uvedeného výše, kdy by část nemovité věci, v níž se nachází rodinná domácnost, měla být zatížena nájemním právem.

Dá se však říci, že ochrana druhého manžela bude v případě správy společného jmění v jednom ohledu paradoxně nižší než v případě § 747 a § 748 NOZ, jelikož se zde nevyžaduje písemná forma souhlasu. Souhlas s úkony v rámci mimořádné správy společného jmění nemá předepsanou formu a forma stejná jako jednání, ke kterému se váže, je pouze doporučena.¹³⁰ I když je tak pro právní jednání týkající se věci nemovité předepsána písemná forma, je-li taková nemovitost ve společném jmění manželů, není zde stejná povinnost kladena i na souhlas druhého manžela s takovým jednáním, a to i za předpokladu, že se v nemovité věci nachází rodinná domácnost. Jsem proto názoru, že považoval-li zákonodárce za potřebné uložit povinnost písemné formy souhlasu druhého manžela pro nakládání s domem nebo bytem, dle § 747 a § 748 NOZ má-li alespoň jeden z manželů právo s takovou věcí nemovitou nakládat, měl stejnou ochranu druhému manželu poskytnout i za situace, že je takový dům nebo byt ve společném jmění.

Ustanovení § 747 NOZ zakládá problémy z hlediska právní jistoty třetích osob, jelikož pokud s někým sjednáváme nájemní smlouvu či jinou možnost bydlení v domě nebo bytě, která by vlastníka z tohoto práva vylučovala, pak nemáme vhodný způsob jakým zjistit, že daná osoba nemá v takových prostorách svou rodinnou domácnost. Již výše jsme si určili, že vznik rodinné domácnosti není vázán na veřejné právo, a tedy i předpisy o evidenci obyvatelstva (pokud by naproti tomu byt nebo dům byl ve společném jmění manželů, bude tato skutečnost uvedena v katastru nemovitostí). Může se tak stát, že i pokud bychom v takové situaci vynaložili veškeré úsilí, které je po nás možno spravedlivě požadovat, nemáme, jak si předem ověřit, že dům nebo byt neslouží jako rodinná domácnost a druhý manžel, o kterém jsme až dosud nemuseli vědět, tak může navrhnout neplatnost předmětného jednání.

To, že se v domě nebo bytě nachází rodinná domácnost, se v případném sporu posuzuje primárně podle skutečnosti, že manželé v daném místě fakticky realizují své právo na bydlení a ochrana je poskytnuta, pokud zároveň nemají pro uspokojení svých bytových potřeb

¹³⁰ PSUTKA In HRUŠÁKOVÁ, Milana., KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka., WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník: komentář. II. Rodinné právo (§ 655-975). Praha: C. H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8, s. 188, marg. č. 5.

alternativu.¹³¹ Před soudem tak sice lze tuto skutečnost doložit, avšak třetí osoby si v běžném životě nemají jak daný údaj dohledat.

Důvodová zpráva nám říká, že ochrana třetí osoby v dobré víře není v předmětných ustanoveních řešena záměrně a že účelem těchto ustanovení je ochrana rodiny a jejích členů, a to i před jejich vlastním jednáním. Případná ochrana třetích osob má být řešena skrze standardní prostředky.¹³² Ochranu třetích osob si podrobněji rozebereme v následující části.

7.2. Obvyklé vybavení rodinné domácnosti

Obvyklé vybavení rodinné domácnosti nám vymezují §§ 698 a 699 a dále § 3038 NOZ. Obvyklým vybavením rodinné domácnosti je dle § 698 odst. 1 soubor věcí, které slouží obvyklé potřebě rodiny, která domácnost tvoří. Za takové vybavení se považují věci movité, většinou hmotné – obvyklým vybavením tak nebude obydlí, ve kterém osoby žijí. Typickým příkladem takového vybavení je nábytek či talíře a přístroje. Není zde rozhodné, zdali jednotlivé věci náleží manželům oběma anebo pouze jednomu.

Dle druhého odstavce zmíněného ustanovení nejedná-li se o věc zanedbatelné hodnoty, potřebuje manžel pro právní jednání, vztahující se k takovému vybavení vždy souhlasu manžela druhého, obvyklé vybavení rodinné domácnosti je tak vázáno principem tzv. podmíněnosti disponovatelnosti.¹³³ Pokud by jednal bez takového souhlasu, bude se druhý manžel dle odstavce třetího moci dovolávat neplatnosti předmětného jednání. V praxi tak jeden z manželů může výlučně vlastnit například jídelní stůl v dané rodinné domácnosti, avšak pokud by se rozhodl tento stůl bez souhlasu druhého manžela prodat, bude takové jednání stíženo vadou, pokud by se však rozhodl prodat jednu kávovou lžičku, dala by se tato lžička posoudit jako věc zanedbatelné hodnoty a souhlas by vyžadován nebyl.

Jedná se o samostatný institut manželského práva mimo rámec úpravy společného jmění. Úprava obvyklého vybavení rodinné domácnosti je navíc kogentní a manželé se nemohou smluvně odchýlit. Je zde tak patrný silný ochranný charakter daných ustanovení.¹³⁴

Opustí-li manžel rodinnou domácnost s cílem učinit tak trvale a odmítá-li se vrátit, pak může dle § 699 odst. 1 NOZ po druhém z manželů požadovat veškeré obvyklé vybavení rodinné domácnosti, náleželo-li výhradně jemu. Náleželo-li jim takové vybavení společně, rozdělí si jej

¹³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. ledna 2019, sp. zn. 26 Cdo 3975/2017

¹³² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. Nový občanský zákoník, s. 184 Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

¹³³ POLIŠENSKÁ, P., FEBEROVÁ, R., STUHLÍK, Z. *Musíš znát... Rodinné právo. Manželství*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, ISBN 978-80-7552-902-2, s. 49.

¹³⁴ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 33.

rovným dílem, ledaže to vylučuje povaha věci. V takovém případě se postupuje obdobně jako při vypořádání spoluvlastnictví. K takovému vypořádání mezi manžely dochází i za stálého trvání manželství, a tedy i společného jmění.

Toto pravidlo se však nepoužije, potřebuje-li druhý manžel obvyklé vybavení zejména pro společné nezletilé dítě manželů, které nenabylo plné svéprávnosti a vůči kterému mají oba vyživovací povinnost, nebo pro nezletilé dítě, které nenabylo plné svéprávnosti, bylo svěřeno do společné péče manželů žijící v rodinné domácnosti a v rodinné domácnosti zůstalo.

NOZ nám v přechodných ustanoveních v § 3038 říká, že věci náležející k obvyklému vybavení rodinné domácnosti přestávají být ke dni nabytí jeho účinnosti součástí společného jmění. Je tím tedy myšleno, že obvyklé vybavení rodinné domácnosti, nabyté v průběhu manželství, se nestává součástí společného jmění? Dle takového výkladu, by se movité věci jako postel, skříň, koberce, mikrovlnná trouba atp. (dokonce i osobní automobil, jenž důvodová zpráva považuje za obvyklé vybavení rodinné domácnosti¹³⁵) nikdy nemohly stát součástí společného jmění. Takový výklad by množinu společného jmění manželů výrazně zmenšoval, a jak uvádí Psutka,¹³⁶ obvyklé vybavení je často nabýváno za prostředky ve společném jmění a vznikaly by zde tak další problémy jako například, komu tedy toto vybavení patří? Pokud nepatří jednomu z manželů, jedná se o věc v podílovém spoluvlastnictví manželů? Existuje tu tak množina věcí v podílovém spoluvlastnictví manželů vedle bezpodílového spoluvlastnictví – společného jmění?

Existují zde dva hlavní výklady této problematiky. Prvním z nich je, že se obvyklé vybavení opravdu nikdy nestává součástí společného jmění a druhý, převážně vycházející z §§ 698 a 699 NOZ, že zde byla vůle zákonodárce chránit manžely v otázce obvyklého vybavení jejich domácnosti, a to bez ohledu na to, komu dané vybavení patří, tedy jestli výhradně některému z nich či jim oběma v rámci společného jmění, a úprava by se tak nedotýkala vlastnictví, ale pouze správy a byla by speciální vůči úpravě správy společného jmění.

I když je podle mne druhý výklad logičtější, otázkou je, proč by pak zákonodárce považoval za nutné vyčlenit obvyklé vybavení, nabyté před účinností NOZ, z režimu společného jmění. § 3038 NOZ nám tak svým zněním tuto koncepci nabourává, a je proto některými autory považován za nejspornější ustanovení manželského majetkového práva.¹³⁷

¹³⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. Nový občanský zákoník, s. 415 Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

¹³⁶ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 39.

¹³⁷ BODEČKOVÁ, KRÁLÍK In PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2019, ISBN 978-80-7400-747-7, s. 3236, marg. č. 2.

Myslím, že vzhledem k velmi širokému obsahu množiny majetkových hodnot, jež mohou představovat obvyklé vybavení rodinné domácnosti a problémům, vznikajícím jejich vyčleněním ze společného jmění, je nejpříjemnějším řešením přiklonit se k tomu, že by toto vybavení nabyté za trvání manželství, mělo být součástí společného jmění. Co se týče majetkových hodnot takto nabytých po 1. 1. 2014, vzhledem ke znění a systematickému začlenění § 3038 NOZ pod přechodná ustanovení nejde podle mne výklad, že tyto hodnoty jsou součástí společného jmění, proti znění zákona. Nejsou z obsahu společného jmění ani vyloučeny § 709 NOZ.

Co se týče majetkových hodnot nabytých za účinnosti SOZ, je bohužel takový závěr neslučitelný s jazykovým výkladem § 3038 NOZ.¹³⁸ Vzhledem k vyloučení obvyklého vybavení rodinné domácnosti pak ani není vyřešena otázka, zdali má dojít k nějakému vypořádání a komu tedy hodnoty, které do té doby byly součástí společného jmění, patří. Právní teorie nám k řešení této problematiky zatím nepřináší jednoznačnou odpověď a nečiní tak ani judikatura. Osobně jsem názoru, že § 3038 by měl být z NOZ odstraněn, jelikož nepřináší nic než nejistotu a k jeho aplikaci v rozhodovací praxi soudů zatím za téměř devět let účinnosti NOZ nedošlo.

Pokud se přikloníme k tomu, že obvyklé vybavení rodinné domácnosti může být součástí společného jmění, pak logicky vyvstává otázka, zda u majetkové hodnoty, jež je součástí společného jmění a zároveň obvyklým vybavením rodinné domácnosti, poskytneme opomenutému manželovi primárně ochranu z titulu mimořádné správy dle § 714 odst. 2 NOZ či § 698 odst. 3 NOZ. Dle Psutky je ochrana obvyklého vybavení společné domácnosti speciální vůči ustanovení § 714 NOZ a přednostně tak použijeme ochranu opomenutého manžela dle § 698 odst. 3 NOZ.¹³⁹ Vzhledem k tomu, že pro ochranu opomenutého manžela při nakládání s obvyklým vybavením rodinné domácnosti není kladen požadavek mimořádnosti takového jednání, ale pouze, aby obvyklé vybavení nebylo zanedbatelné hodnoty, je tato ochrana méně striktní než u § 714 NOZ a jednající manžel je více omezen, jelikož možnost dovolání se neplatnosti opomenutým manželem dopadá i na jednání, která bychom v rámci společného jmění jinak posoudili za běžnou správu.

K otázce ochrany třetích osob v souvislosti s nabýváním obvyklého vybavení rodinné domácnosti lze odkázat na to, co jsem již nastínil výše u rodinné domácnosti. Jedná se o silnou ochranu druhého manžela, který nebyl účasten právního jednání, a to na úkor ochrany dobrověrného nabyvatele, jenž zde rovněž nemá možnost, jak si ověřit, zdali skříň, kterou

¹³⁸ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2019, ISBN 978-80-7400-747-7, s. 3237.

¹³⁹ PSUTKA In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-795-8, s. 108, marg. č. 19.

v dobré víře kupuje, není součástí rodinné domácnosti prodávajícího a z toho důvodu není k bezvadnosti jednání vyžadován souhlas manžela takové osoby. Na rozdíl od rodinné domácnosti, kde souhlasím s hodnotovou nadřazeností ochrany práva na bydlení nad dobrou vírou nabyvatele, jsem však ve vztahu k obvyklému vybavení rodinné domácnosti kritičtější. Jedná se sice o vybavení sloužící obvyklým potřebám rodiny, avšak množina těchto předmětů je dle mého názoru příliš velká a vzhledem k okolnosti dobré víry nabyvatele bych při jejím výkladu byl poněkud restriktivnější než například důvodová zpráva.¹⁴⁰

7.3. Problematika správy podílu v obchodní korporaci

Jak jsme si již uváděli u § 709 odst. 3 a 715 odst. 2 NOZ, nabytí podílu v obchodní korporaci (kromě bytových družstev) do společného jmění bez dalšího nezakládá účast druhého z manželů na dané obchodní společnosti nebo družstvu a součástí společného jmění se stává pouze majetková hodnota představovaná podílem. § 32 odst. 3 a 4 ZOK nám však uvádí, že může nastat situace, ve které mají manželé podíl v obchodní korporaci ve spoluvlastnictví. V takovém případě jsou oba manželé členy obchodní korporace jako jeden tzv. společný společník. Jedná-li se o podíl na základním kapitálu obchodní společnosti, může jej spravovat pouze ustanovený správce společné věci. Jedná-li se o podíl v družstvu, tak dle § 32 odst. 4 ZOK může na rozdíl od obchodních společností podíl spravovat kterýkoli z manželů.

Jak tedy nastane taková situace, kdy mají manželé podíl ve spoluvlastnictví a jsou oba členy obchodní korporace, pokud nabytím podílu do společného jmění a tím založením členství jednoho z manželů automaticky nevzniká členství manžela druhého? Jakým způsobem vlastně uplatníme toto pravidlo, když ze své povahy je společné jmění manželů jistou formou spoluvlastnictví?

Dvořák uvádí, že je třeba zohlednit specifika podílu jako takového. Nabytí podílu není jen otázkou projevu vůle jednoho nebo obou manželů, ale i všech členů obchodní korporace. Pokud tak například je společenskou smlouvou vyžadován souhlas některého z orgánů společnosti s ručením omezeným k převodu podílu dle § 207 odst. 2 ZOK a takový souhlas byl posléze udělen pro převod podílu jednomu z manželů, nemůže přijít manžel druhý a začít vykonávat členská práva, jelikož by tak došlo k situaci, proti které dané ustanovení společenské smlouvy směřuje – členství osoby, se kterým společnost nesouhlasila.¹⁴¹

¹⁴⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. Nový občanský zákoník, s. 415 Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

¹⁴¹ DVOŘÁK, T. *Několik úvah k otázce, jak je tomu s členstvím bezpodílových spoluvlastníků podílu v obchodní korporaci po l. l. 2014*. Obchodní právo, 2014, roč. 23, č. 3, ISSN: 1210-8278, s. 87-88.

Dále je také třeba zmínit, že jedná-li manžel sám, nemůže se druhý z manželů automaticky stát členem obchodní korporace, neprojevil-li vůli se jím stát. Členství v obchodní korporaci nelze nikomu vnutit.¹⁴²

Z uvedeného tak plynou dvě hlavní pravidla, pokud se manželé chtějí stát spoluvlastníky podílu v obchodní korporaci dle § 32 odst. 3 a 4 ZOK. Pro jeho nabytí se oba musí společně účastnit právního jednání se shodnou vůlí stát se členy. Dále je nutné mít i na paměti ochranu práv stávajících členů, kteří by měli vědět, kým je podíl nabýván, a to i v případě, kdy taková členové vědí, že jednající osoba je v manželství.¹⁴³

Manželé se tak mohou stát spoluvlastníky podílu v obchodní korporaci ve smyslu § 32 ZOK, projeví-li takovou vůli (a není-li s takovým nabytím problém na straně obchodní korporace). Nestane-li se tak, podíl se stává součástí společného jmění, ovšem jedná se jen o jeho majetkovou hodnotu a členem je pouze jeden z manželů. Je-li členem obchodní korporace jen sám manžel, spravuje podíl ve společném jmění on sám. Jsou-li společníky oba, spravují podíl dle § 32 ZOK.¹⁴⁴

Co se správy dle § 32 odst. 3 ZOK týče, pro podíl v obchodní společnosti si manželé musí ustanovit správce společné věci (nejčastěji jím bude jeden z nich). Jen tento správce je oprávněn s podílem nakládat a vykonávat členská práva a povinnosti. Je zde nutné odlišovat správu společné věci ve smyslu spoluvlastnických práv ve vnitřní sféře spoluvlastnictví a práv, jež náleží jen správci. Dle komentářů obecně vztah podílových spoluvlastníků a správce funguje tak, že spoluvlastníci hlasují dle výše svých podílů a správce v roli příkazníka za ně poté jedná navenek.¹⁴⁵ Má se za to, že pokud z dohody nebo ze zákona neplyne něco jiného, podíly spoluvlastníků jsou stejné. V případě společného jmění, typického svou absencí podílů, tak bude tím spíše platit, že manželé se musí na správě shodnout.

Jak však postupovat v případě, nedohodnou-li se manželé na správě podílu v obchodní společnosti? Na postavení spoluvlastníků se za normálních okolností aplikuje obecná úprava spoluvlastnictví z NOZ (§ 1115 až 1157).¹⁴⁶ Aplikuje se tato úprava i pro společné jmění manželů anebo použijeme úpravu manželského majetkového práva? Na tuto otázku nemáme dosud jasnou odpověď a v odborné literatuře narazíme jak na názory pro užití úpravy

¹⁴² POKORNÁ In LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. *Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2021. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-881-2, s. 168.

¹⁴³ DĚDIČ, Jan, ŠUK, Petr. *K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci.* In *Obchodněprávní revue.* Praha: C.H. Beck, 2014, 2014, roč. 6, č.6, ISSN 1803-6554, s. 167.

¹⁴⁴ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů.* V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 150 - 151.

¹⁴⁵ POKORNÁ In LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. *Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2021. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-881-2, s. 166.

¹⁴⁶ Tamtéž

spoluvlastnictví,¹⁴⁷ tak i pro užití pravidel pro manželské majetkové právo.¹⁴⁸ I když k této otázce zatím nemáme judikaturu a užití ustanovení o podílovém spoluvlastnictví se zde jeví jako jednodušší řešení, jsem toho názoru, že vzhledem k postavení společného jmění manželů jako zvláštního typu spoluvlastnictví bychom měli tuto úpravu označit za speciální. S ohledem na zásadní aspekt společného jmění, jímž je neexistence spoluvlastnických podílů v jeho rámci, jsem pak názoru, že úpravu podílového spoluvlastnictví nelze užít ani přiměřeně. Nepodaří-li se tak shodnout se na osobě správce, neaplikoval bych v případě podílu ve společném jmění § 1139 odst. 2 NOZ nýbrž § 714 odst. 1 věta druhá NOZ. Předpokladem řešení situace podle tohoto ustanovení tak bude, že manžel navrhne osobu správce, se kterou však druhý z manželů nesouhlasí, a po soudu se tak bude domáhat nahrazení uvedeného souhlasu.

Osobu správce musí manželé hned po jejím ustavení oznámit společnosti, jelikož pouze správce společné věci může za manžely vykonávat členská práva. Společnost se rovněž bude obracet na správce s pozvánkami na valnou hromadu, návrhy na rozhodování *per rollam* apod. Jednal-li by manžel, který zároveň není správcem společné věci, je takové jednání absolutně neplatné.

Co se týče práv k podílu jako majetkové hodnotě, odkázal bych na svůj obdobný výklad k § 715 odst. 2, kde docházíme k závěru, že je nutné individuální posouzení každého jednání vzhledem k tomu, zda se jedná o běžnou správu či nikoliv, a hlavními kritérii zde poté budou velikost podílu, rozsah společného jmění a jejich vzájemný poměr.

V otázce družstev lze dle § 597 ZOK stanovami vyloučit, aby byl podíl ve spoluvlastnictví. Jsou-li společným společníkem manželé, může dle § 32 odst. 4 ZOK podíl spravovat kterýkoli z nich. V takové situaci tak můžou oba manželé vystupovat jako správci společné věci. Při výkonu členských práv ze společného podílu v družstvu mezi manžely se tak mohou naskytnout k řešení složitější situace než u obchodních společností, kde byla navenek jednající osoba správce pevně dána.

Pokud může členská práva jako správce vykonávat kterýkoli z manželů, může v praxi nastat situace, kdy se manželé neshodnou a každý bude vůči družstvu vystupovat jako správce, avšak se zcela odporujícími si názory. Odpověď na otázku, jak takovou situaci řešit, nám zatím komentáře ani judikatura neposkytují. Jsem názoru, že i zde bychom tak měli odlišit běžné a mimořádné záležitosti. V běžných záležitostech by se ustanovení § 32 odst. 4 věta druhá ZOK uplatnilo „naplno“ a projevila by se manželská solidarita. Bude-li manžel v rámci běžných

¹⁴⁷ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 152.

¹⁴⁸ HAVEL In ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, ISBN 978-80-7400-799-6, s. 84, marg. č. 21.

členských práv jednat, je druhý manžel takovým jednáním vázán. V případě mimořádné správy (například rozhodnutí o zrušení družstva) pak bude nutné, aby nejednající manžel udělil jednajícímu manželovi s takovým jednáním souhlas, a nebylo tak možné v mimořádných záležitostech jednat proti jeho vůli.

7.3.1. Podíl v bytovém družstvu

Podíl v bytovém družstvu je výjimkou z pravidla, jímž jsme se již podrobněji zabývali výše, a to, že je-li do společného jmění nabyt podíl v obchodní korporaci, stává se součástí společného jmění jen majetková hodnota takovým podílem vyjádřená a nikoli bez dalšího i členská práva s podílem spojená. § 739 odst. 1 ZOK nám říká, že jestliže je družstevní podíl součástí společného jmění manželů, vzniká i společné členství manželů v tomto bytovém družstvu. Toto členství tak oběma manželům vzniká okamžikem nabytí družstevního podílu jako majetkové hodnoty do společného jmění. Manželé i zde vystupují jako jeden člen (kromě § 740 ZOK) a na hlasování mají jeden hlas. Práva a povinnosti spojená s členstvím v bytovém družstvu náleží oběma manželům společně a nerozdílně.

Nelze však říci, že podíl v bytovém družstvu, nabytý za trvání manželství, založí společné členství manželů vždy. Stále je potřeba dbát na výluky z majetku náležejícího do společného jmění, uvedené v § 709 NOZ.¹⁴⁹ Zdědí-li tak například jeden z manželů podíl v bytovém družstvu, či získá-li jej darem, podíl se nestává součástí společného jmění a není tak založena účast druhého manžela na bytovém družstvu.

Pokud je s družstevním podílem, který je součástí společného jmění, spojeno právo na uzavření nájemní smlouvy k družstevnímu bytu, jedná se dle § 745 ZOK o právo na uzavření smlouvy o společném nájmu manželů a je-li s družstevním podílem, který je součástí společného jmění, spojen nájem družstevního bytu, jedná se o společný nájem manželů. Dle § 746 ZOK pak platí, že přeměnilo-li se společné členství manželů na výlučné členství jen jednoho z manželů, nemá tato skutečnost vliv na společné nájemní právo. I v případě že společné jmění zanikne či je z něj modifikací družstevní podíl vyjmut, společné nájemní právo nadále trvá. Společné členství a z něj plynoucí společné nájemní právo zanikne až vypořádáním společného jmění k družstevnímu podílu nebo marným uplynutím lhůty pro jeho vypořádání. Nastane-li nevyvratitelná domněnka vypořádání společného jmění, má se za to, že podíl v bytovém družstvu je v podílovém spoluvlastnictví a spoluvlastnické podíly jsou stejné.¹⁵⁰

¹⁴⁹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 154.

¹⁵⁰ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, s. 155.

I pokud družstevní podíl není součástí společného jmění a je ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů, mají dle § 747 oba manželé společné nájemní právo odvozené od práva nájmu manžela, který je výlučným členem družstva. Zanikne-li členství tohoto manžela, zákonitě tak zaniká nájemní právo pro oba. Pokud je tak manžel výlučným vlastníkem družstevního podílu, stále může být omezen v nakládání s ním, nachází-li se v daném družstevním bytě rodinná domácnost. V takovém případě se uplatní výše rozebraný § 747 NOZ a manžel tak bude povinen se zdržet všeho a předejít všemu, co může bydlení znemožnit nebo ohrozit.

Existují zde tak dva druhy společného nájmu, buď se jedná o společný nájem, kdy jsou oba manželé členy družstva anebo je společný nájem pouze odvozen od manžela, výlučného člena.

V situaci, kdy je podíl v bytovém družstvu součástí společného jmění a oba manželé jsou tak společnými členy, bych zde odkázal na úpravu správy družstevního podílu uvedenou výše. Ve vztahu k právům z podílu tak za manžely může v běžných záležitostech jednat kterýkoli z nich, a v mimořádných, jako je převod družstevního bytu, jednají manželé buď společně, nebo manžel sám po předchozí dohodě, a jedná-li manžel v mimořádné záležitosti bez souhlasu druhého na vlastní pěst, může se druhý manžel dovolávat neplatnosti takového jednání.

8. Konflikt dobrověrného nabyvatele a ochrany společného jmění manželů

V této práci jsme zatím věnovali pozornost společnému jmění z hlediska správy majetkových hodnot a dluhů, tvořících jeho součásti, a některých souvisejících právních institutů, které se nám do uvedené problematiky promítají. Pozornost byla věnována převážně ochraně druhého manžela, avšak neméně důležitou roli zde v širším kontextu hraje i ochrana třetích osob. Částečně jsme toto téma již otevřeli v bodu 2.3.3. Pasiva při uspokojení věřitele ze společného jmění, kde ochrana třetích osob figurovala i v tom smyslu, že dluh nemusí být součástí společného jmění, aby se věřitel mohl z této masy uspokojit.

Lze říci, že platí nepřímá úměra - čím větší ochranu poskytneme druhému manželu, tím menší ochrany požívá třetí osoba. Nabyde-li takto například třetí osoba v dobré víře kupní smlouvou drahou movitou věc nezapsanou ve veřejném seznamu, neměla tato osoba jak zjistit, že věc je majetkovou hodnotou náležející do společného jmění a ani to, že prodávající osoba je v manželství. Objeví-li se poté manžel prodávajícího, dovolávající se neplatnosti uvedeného jednání z důvodu jeho začlenění pod mimořádnou správu, neměl kupující způsob, jakým se o daných skutečnostech před uzavřením smlouvy dozvědět.

Hlavní problematikou tak budou případy kolize společného jmění manželů a úpravy nabytí práva od neoprávněného a veřejných seznamů. Zároveň bych v této části také rád poukázal na některá možná opatření, kterými by bylo možno předejít samotnému vzniku problematických situací podobných výše uvedenému příkladu.

8.1. Věci zapsané ve veřejném seznamu

Veřejným seznamem rozumíme veřejně přístupnou evidenci, jež je vedena na základě zákona orgánem státní správy nebo jinou osobou, na kterou stát přenesl tuto pravomoc a jejímž předmětem jsou věci.¹⁵¹ Typickým příkladem veřejného seznamu je katastr nemovitostí či námořní rejstřík.

Jedním z definičních znaků veřejných seznamů je tak publicita, kterou dělíme na materiální a formální. Princip materiální publicity znamená, že údaje v seznamu zapsané jsou účinné, a že proti tomu, kdo jednal s důvěrou ve správnost zápisu, nemůže ten, koho se zápis týká, namítat, že zápis v seznamu neodpovídá faktickým skutečnostem. Formální princip publicity znamená, že každý má právo do seznamu nahlížet, pořizovat úředně ověřené opisy zápisu nebo listiny.¹⁵² Podle principu *vigilantibus iura scripta sunt* by si tak každý, komu náleží

¹⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. září 2017, sp. zn. 22 Cdo 5330/2015

¹⁵² Tamtéž

věcné právo k věci zapsané ve veřejném seznamu, měl hlídat, zdali je toto právo v seznamu uvedeno.

Je-li věc součástí společného jmění a jako taková je i zapsána ve veřejném seznamu, pak sice manžel může sám konat veškerá jednání s takovou věcí, ovšem v mimořádných záležitostech má druhý manžel právo dovolat se neplatnosti jednání, neudělil-li s ním souhlas. Třetí osoba je zde chráněna pouze principem formální publicity, jelikož si údaj o tom, že se věc nachází ve společném jmění, může kdykoli zjistit. Sice nemusí mít přehled o veškerých majetkových poměrech manželů a v tomto světle i o tom, zdali je konkrétní jednání běžnou či mimořádnou správou, avšak může si učinit přibližnou představu o tom, že pokud jí má být jedním z manželů prodán pozemek čítající několik hektarů a náležející do společného jmění, je pravděpodobnost úspěšného dovolání se neplatnosti tohoto prodeje opomenutým manželem vysoká. Za účelem vyvarování se uvedené situace pak může žádat o písemný souhlas druhého z manželů s jednáním či o účast druhého manžela na jednání jako takovém.

V odborné literatuře narazíme na rozdílné názory na to, zdali se uplatní poznámka spornosti dle § 986 odst. 1 NOZ či poznámka rozepře dle § 985 NOZ dovolává-li se opomenutý manžel neplatnosti jednání a účinky takového dovolání nastanou poté, kdy již byla podána žádost o provedení zápisu do veřejného seznamu. Tvrdí-li opomenutý manžel, že je ve svém právu dotčen zápisem provedeným do veřejného seznamu bez právního důvodu ve prospěch jiného, může se dle jednoho názorového proudu domáhat výmazu takového zápisu a žádat, aby to bylo ve veřejném seznamu poznamenáno dle § 986 odst. 1 NOZ, i pokud účinky dovolání se neplatnosti nastaly po podání návrhu na povolení vkladu práva do katastru, a to z toho důvodu, že je-li jednání prohlášeno za neplatné, je neplatným *ex tunc* a zápis tak bez právního důvodu proveden byl.¹⁵³ Naopak druhý názorový proud nám říká, že jedná-li se o neplatnost relativní, jíž se opomenutý manžel musí dovolat (nikoliv tedy neplatnost absolutní), lze poznámku spornosti uplatnit pouze za situace, kdy ještě nebylo požádáno o zápis práva do veřejného seznamu. Pokud by však účinky dovolání se relativní neplatnosti nastaly až poté, co byla podána žádost o zápis do veřejného seznamu, nelze již hovořit o zápisu provedeném bez právního důvodu, neboť v okamžiku, ke kterému nastávají účinky zápisu, zde právní důvod byl, a právo tedy takovým zápisem řádně vzniklo. V takovém případě by poté bylo nutné situaci řešit skrze poznámku

¹⁵³ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 368 – 369, marg. č. 21. souhlasně PAVLŮ In PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck 2019, ISBN 978-80-7400-747-7, s. 1035, marg. č. 3 a DVOŘÁK, TOMSOVÁ, ZVÁRA In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.. *Občanský zákoník: komentář. Svazek III. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2022 ISBN 978-80-7598-757-0, s. 64 - 65.

rozepře v § 985 NOZ.¹⁵⁴ Zde je pak třeba vyřešit otázku, zda hovoříme o následném odpadnutí právního důvodu, odpadl-li takový důvod s účinky *ex tunc*.

Aplikační dopad tohoto problému je zásadní, jelikož pokud by manžel převedl věc nemovitou na osobu A i pokud bylo v katastru nemovitostí zapsáno vlastnické právo ve společném jmění manželů a osoba A pak následně tuto věc nemovitou dále převedla na osobu B, osoba B již v rámci principu publicity nabývala v dobré víře v zápis v katastru nemovitostí, který svědčil osobě A a nikoli společnému jmění. Dozvěděl-li se opomenutý manžel o tomto převodu až ve chvíli, kdy již věc nemovitou nabyla osoba B, za užití poznámky rozepře dle § 985 NOZ by se opomenutý manžel již nemohl dovolat neplatnosti jednání, jelikož poznámka rozepře by působila vůči osobě B tehdy, pokud by její právo bylo zapsáno až po uplatnění dané poznámky. Naopak za užití poznámky spornosti by se opomenutý manžel mohl dovolat neplatnosti i vůči osobě B, jelikož dle § 986 odst. 2 NOZ uplatní-li tuto poznámku do jednoho měsíce ode dne, kdy se o zápisu v katastru nemovitostí dozvěděl, působí poznámka spornosti nejen vůči tomu, komu popíraný zápis svědčí, ale i vůči tomu, kdo na jeho základě dosáhl dalšího zápisu. Ochrana dle § 986 NOZ je tak podstatně silnější než ochrana dle § 985 NOZ.¹⁵⁵

Argumentace pro užití poznámky rozepře dle § 985 NOZ vychází z toho, že jak již bylo dopodrobna rozebráno výše, jedná-li se o neplatnost relativní, nikoli absolutní, hledíme na právní jednání do úspěšného dovolání se neplatnosti jako na jednání platná. I pokud tak poté jednání za neplatné deklarujeme *ex tunc*, stále zde teoreticky existoval právní důvod pro provedení zápisu, pokud jsme považovali podle všeho právní jednání v době podání žádosti o jeho provedení za platné. Deklarovanou neplatnost, i když *ex tunc*, bychom tak mohli posoudit jako až následné odpadnutí právního důvodu. Osobně se však kloním spíše pro užití poznámky spornosti dle § 986 odst. 1 NOZ, jelikož mi přijde logické, že pokud prohlásíme právní jednání za neplatné *ex tunc*, zasahujeme do minulosti a říkáme, že je jednání neplatné od samého počátku, a tudíž zde nemohl být dán na jeho základě právní důvod k provedení zápisu. Bylo-li jednání od samého počátku neplatné, avšak my bychom jej považovali za platný právní důvod k provedení zápisu, pak popíráme samotnou koncepci *ex tunc*, kdy na smlouvu nahlížíme, jakoby k jejímu uzavření nikdy nedošlo.¹⁵⁶ Stále však čekáme na judikaturu vyšších soudů, jež by nám na vyřešení této otázky přinesla odpověď.

¹⁵⁴ VRZALOVÁ In SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, ISBN 978-80-7400-803-0, s. 65, marg. č. 5.

¹⁵⁵ VRZALOVÁ In: SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, ISBN 978-80-7400-803-0, s. 71, marg. č. 26.

¹⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. června 2006, sp. zn. 31 Cdo 2808/2004

Jak navíc uvádím výše, pokud zde nedošlo k dalšímu převodu na osobu B, nabyvatel měl na základě principu formální publicity možnost zjistit, že věc je součástí společného jmění a mohl tak učinit kroky k bezvadnému nabytí, neboť mohl očekávat, že převod věci zapsané ve veřejném seznamu většinou nebude posouzen jako záležitost běžné správy.

Problematickým také bude, rozhodne-li se manžel věc prodat v rámci veřejné dražby. Nabytí ve veřejné dražbě je totiž originárním způsobem nabytí, a tudíž nehraje roli, zda ten, jehož nemovitost byla v dražbě prodána, byl skutečně jejím vlastníkem či nikoli.¹⁵⁷ Z hlediska nabytí vlastnického práva od neoprávněného se jedná o tzv. privilegovaný způsob nabytí (viz následující kapitola), kde se po nabyvateli vyžaduje jen jeho dobrá víra. Zároveň je zde požadavek, aby byla dražba uskutečněna orgánem k tomu příslušným (nejedná se o soukromé dražby jako e-Bay či Aukro) a aby byla řádně oznámena a provedena.¹⁵⁸ Vlastník věci, kterému příklepem zaniklo jeho vlastnické právo má nárok na náhradu škody vůči dražebníkovi. Níže se u dražeb a dalších privilegovaných způsobů nabytí od neoprávněného zaměříme na nabývání věcí nezapsaných ve veřejném seznamu, ale dražby mohou zkomplikovat situaci i u věcí, které jsou ve veřejném seznamu zapsány. Nejvyšší soud dovodil, že právní úprava exekucí je relativně nezávislá na právu hmotném.¹⁵⁹ V uvedeném rozhodnutí nebyla přiznána aktivní věcná legitimace žalobci, jenž se jako věřitel domáhal určení, že nemovitost, která byla prodána ve veřejné dražbě, je ve vlastnictví povinného v exekučním řízení. Nejvyšší soud se vyjádřil, že vlastnické právo přechází na vydražitele zpětně v den příklepu, pokud kumulativně usnesení o příklepu nabylo právní moci a vydražitel zaplatil nejvyšší podání. V řízení o určení vlastnického práva pak nelze zohledňovat případnou nezákonnost postupu soudního exekutora, předcházející udělení příklepu (to lze v rámci přezkumu rozhodnutí o příklepu). Veřejné dražby jsou upraveny právem veřejným a nelze se proti nim bránit soukromoprávními instituty, ale jen těmi, které veřejné právo výslovně upravuje. Tyto procesní nástroje jsou dva, a to opravné prostředky proti příklepu a vylučovací žaloba.

Z výše uvedeného je tak možné dovozovat, že argumentace Nejvyššího soudu by se v daném případě uplatnila rovněž na námitku neplatnosti právního jednání, již by se opomenutý manžel dovolával v rámci mimořádné správy. Ať tedy jde o dražbu nedobrovolnou, či dobrovolnou, iniciovanou jedním z manželů, nemůže se opomenutý manžel dovolávat

¹⁵⁷ VRZALOVÁ In SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, ISBN 978-80-7400-803-0, s. 71, marg. č. 29.

¹⁵⁸ DOBROVOLNÁ In SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, ISBN 978-80-7400-803-0, s. 415, marg. č. 43 - 44.

¹⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. srpna 2017, sp. zn. 20 Cdo 520/2017

neplatnosti jednání, jímž bylo takto převedeno vlastnictví a ani užít jiné prostředky soukromoprávní ochrany. Musí tak použít konkrétní opravné prostředky práva veřejného.

Pokud je věc součástí společného jmění, ale zápis ve veřejném seznamu takovému stavu neodpovídá a jako vlastník je zapsán pouze jeden z manželů, bude upřednostněna ochrana nabyvatele v dobré víře před druhým manželem. Vycházíme zde z principu materiální publicity, kdy dle § 984 odst. 1 NOZ svědčí zapsaný stav ve prospěch osoby, která nabyla právo za úplatu v dobré víře od osoby k tomu oprávněné podle zapsaného stavu.¹⁶⁰ Pokud je tak tímto ustanovením chráněna osoba, jež nabývala od někoho, kdo k věci nemá (mimo zápis ve veřejném seznamu) žádný vlastnický vztah, tím spíše pak bude chráněna, je-li zapsaná osoba v oprávnění s věcí nakládat pouze omezena právy druhého manžela.¹⁶¹ Dobrá víra třetí osoby ve stav uvedený ve veřejném seznamu se posuzuje k době, kdy k právnímu jednání došlo; vzniká-li však věcné právo až zápisem do veřejného seznamu, pak k době podání návrhu na zápis.

Druhý z manželů nebude s námitkou neplatnosti úspěšný, a je proto nutné, aby se ve chvíli, kdy se dozví o chybném zápisu ve veřejném seznamu, dovolal odstranění rozporu mezi skutečným a zapsaným právním stavem dle § 985 NOZ. Po zápisu třetí osoby do veřejného seznamu je však již pozdě.

Pokud by se v uvedeném příkladu jednalo o dům nebo byt, ve kterém se nachází rodinná domácnost, uplatnil by se § 747 NOZ. Manžel se v takovém případě má zdržet všeho a předejít všemu, co může bydlení znemožnit nebo ohrozit, a druhý manžel se v opačném případě může dovolávat neplatnosti takového jednání. Vyžadováno je, aby právo nakládat s domem nebo bytem náleželo alespoň jednomu z manželů, a chráněn je tak i manžel, který k domu či bytu, v němž se nachází rodinná domácnost, nemá vlastnické ani žádné jiné věcné nebo závazkové právo. I v případě, kdy manžel zapsaný ve veřejném seznamu jako výhradní vlastník domu nebo bytu, ve kterém se nachází rodinná domácnost, by takový dům nebo byt prodal třetí osobě jednající v dobré víře, může se i přesto druhý manžel s úspěchem dovolat relativní neplatnosti takového jednání. Vzhledem k tomu, že rodinná domácnost jako taková se do katastru nemovitostí nezapisuje, střet s § 984 odst. 1 NOZ zde tak nemůže ani nastat. I když je tak dům nebo byt, ve kterém se nachází rodinná domácnost, ve společném jmění, ale v katastru nemovitostí je jako výhradní vlastník uveden pouze jeden z manželů, není tato skutečnost na

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2020, sp. zn. 21 Cdo 3017/2019.

¹⁶¹ MELZER, TĚGL In MELZER, F., TĚGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 370, marg. č. 24.

újmu práva druhého manžela dovolat se podle § 747 odst. 2 NOZ neplatnosti jednání, jež znemožňuje jeho právo bydlet.¹⁶²

Je zde tak upřednostněno právo bydlet před ochranou dobré víry, což v sobě z pohledu třetích osob přináší značné problémy. Třetí osoby nemají způsob, jakým zjistit, že manželé mají v daném domě nebo bytě svou rodinnou domácnost. Ta se dovozuje z faktického stavu jako je společné soužití, hospodaření a stabilita v čase. Není však, jak již bylo zmíněno výše, uvedena v katastru nemovitostí ani zde manželé nemusí mít hlášen trvalý pobyt. I přesto považují rozhodnutí Nejvyššího soudu za správné, jelikož ochrana bydlení oprávněného manžela je podle mne hodnotově výše než ochrana dobré víry a pokud by manžel bez souhlasu druhého mohl bydlení znemožnit, postrádalo by ustanovení § 747 NOZ význam. V této souvislosti je navíc vhodné zmínit, že ochrana rodinného obydlí je článkem 8 Evropské úmluvy o lidských právech uznána za základní lidské právo, pro jehož uplatnění není určující, kdo je vlastníkem obydlí.¹⁶³

8.2. Věci nezapsané ve veřejném seznamu

U věcí nezapsaných ve veřejném seznamu bude řešení kolize společného jmění a dobrověrného nabyvatele složitější, jelikož se zde neuplatní principy materiální a formální publicity. Bude proto nutné vycházet z ustanovení o nabytí vlastnického práva od neoprávněného § 1109 NOZ a následující.¹⁶⁴

Nabytím vlastnického práva od neoprávněného rozumíme zvláštní způsob originálního nabytí vlastnictví, jež je prolomením zásady, že nikdo nemůže převést více práv, než sám má. Nabyvatel získá věc od zcizitele a je v dobré víře, že zcizitel je vlastníkem věci, či je jinak oprávněn vlastnické právo převést, ačkoli tomu tak ve skutečnosti není. Dochází zde k ochraně dobré víry nabyvatele na úkor vlastníka, jenž může následně po zciziteli požadovat náhradu škody. Důležité je zmínit také to, že se i přes určitou podobnost institutů nejedná o vydržení práva.

U nabytí od neoprávněného máme v § 1109 NOZ taxativně vymezené privilegované nabývací způsoby, kde se po nabyvateli požaduje pouze dobrá víra v oprávnění druhé strany právo na základě řádného titulu převést a to, aby daná věc nebyla zapsána ve veřejném seznamu. Tímto způsobem je možné převést i věci ztracené či nabyté trestným činem. Rovněž je možné privilegovaným způsobem převést vlastnické právo k nemovité věci, nezapsané ve veřejném

¹⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2020, sp. zn. 21 Cdo 3017/2019.

¹⁶³ Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Menteş* a ostatní proti *Turecku* ze dne 28. 11. 1997, č. 23186/94, § 73.

¹⁶⁴ MELZER, TÉGL In MELZER, F., TÉGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-004-8, s. 370, marg. č. 25.

seznamu, jako jsou například podzemní stavby se samostatným účelovým určením. Privilegovanými způsoby ve smyslu § 1109 NOZ jsou nabytí věci ve veřejné dražbě; nabytí od podnikatele při jeho podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku; nabytí za úplaty od někoho, komu vlastník věc svěřil; nabytí od neoprávněného dědice, jemuž bylo nabytí dědictví potvrzeno; nabytí při obchodu s investičním nástrojem, cenným papírem nebo listinou vystavenými na doručitele nebo při obchodu na komoditní burze.

Dále máme v § 1110 NOZ zvlášť upraveny situace, kdy nabyvatel v dobré víře získá za úplatu použitou movitou věc od podnikatele, který při své podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku s takovými věcmi obchoduje. Použitou movitou věcí může být také věc, která je sice nová, ale podnikatel ji získal jinak než v rámci distribučního řetězce.¹⁶⁵ Typicky se bude jednat o autobazary, vetešnictví nebo zastavárny. Tímto způsobem mohou být taktéž převáděny věci získané ztrátou nebo trestným činem, avšak v takovém případě zde má původní vlastník možnost domáhat se vydání věci, prokáže-li, že věc pozbyl ztrátou, nebo že mu věc byla svémocně odňata a že od ztráty nebo odnětí uplynuly nejvýše tři roky.

V ostatních případech poté platí ustanovení § 1111 NOZ, podle něhož se nabyvatel stane vlastníkem movité věci, pokud prokáže dobrou víru v oprávnění převodce převést vlastnické právo. Nelze však převést vlastnické právo k věci získané ztrátou nebo trestným činem. Na rozdíl od privilegovaných nabývacích způsobů, kde se pro nabyvatele uplatní domněnka dobré víry dle § 7 NOZ, musí u převodů spadajících pod § 1111 NOZ nabyvatel svou dobrou víru prokázat, což vyplývá přímo z textu věty první uvedeného ustanovení, jenž užití domněnky dobré víry vylučuje.¹⁶⁶

Co se týče kolize s ochranou společného jmění manželů u privilegovaných způsobů nabytí od neoprávněného, jsem názoru, že zde převáží ochrana nabyvatele v dobré víře. Nabyvatel nemá mnoho možností, jak zjistit, jestli věc nabývaná veřejnou dražbou či od podnikatele při jeho podnikatelské činnosti v rámci běžného obchodního styku náhodou nenáleží do společného jmění manželů a zda je zcizitel oprávněn ji převést. Převážení ochrany druhého manžela by zde tak ani nedávalo smysl v kontextu toho, že je uvedenými způsoby možné nabýt i věc kradenou, a druhý manžel by zde tak měl výhodnější postavení než poškozený z trestného činu. Mohla by tak nastat paradoxní situace, kdy by nabyvatel musel vrátit věc, kterou mu v rámci běžného obchodního styku prodal podnikatel bez souhlasu svého manžela, ale pokud by

¹⁶⁵ PETROV In PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2019, ISBN 978-80-7400-747-7, s. 1189, marg. č. 5.

¹⁶⁶ PETROV In PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2019, ISBN 978-80-7400-747-7, s. 1180, marg. č. 2.

se jednalo o věc, kterou ukradl či zpronevěřil, měl by původní vlastník jen právo na náhradu škody.

Stejného názoru jsem i u § 1110 NOZ. Toto ustanovení funguje jako *lex specialis* vůči § 1109 písm. b) NOZ pro použité movité věci a zakládá výjimky pouze pro původního vlastníka věci ztracené či svémocně odňaté. Vzhledem k tomu, že neudělení souhlasu s mimořádnou správou společného jmění dle § 714 odst. 1 NOZ není ani jedním z těchto případů a u věci v zastavárně bude nabyvatel rovněž obtížně zjišťovat, zda nenáleží do společného jmění. Domnívám se proto, že ochrana dobrověrného nabyvatele bude mít opět přednost před ochranou druhého manžela.

Problematickým zde podle mne bude hlavně střet se základní skutkovou podstatou nabytí vlastnického práva od neoprávněného obsaženou v § 1111 NOZ. Vzhledem k tomu, že se zde jedná o převody mezi osobami mimo jejich běžnou podnikatelskou činnost a zároveň o movité věci vyšší hodnoty, které tak nejsou běžnou správou, bude těžší najít proporcionální řešení mezi ochranou dobrověrného nabyvatele a druhého manžela. Judikatura nám zatím vodítko neposkytuje. Domnívám se však, že bude nutné nahlížet na jednotlivé případy individuálně s ohledem k jejich okolnostem, jelikož jednoznačné upřednostnění jednoho institutu by znamenalo výrazné omezení druhého a upřednostnění ochrany dobrověrného nabyvatele pak přímo uprázdňování ochrany druhého manžela.

Bude-li se tak druhý manžel dovolávat neplatnosti převodu, bude nutné, aby nabyvatel prokázal svou dobrou víru.¹⁶⁷ Nabyvatel musí přesvědčit soud, že vynaložil všechny prostředky rozumně dostupné vzhledem k okolnostem, aby ověřil zcizitelovo právo nebo oprávnění věc převést. Bude se jednat hlavně o skutečnost, zda je zcizitel v manželství a zdali věc je součástí společného jmění. Vyžaduje se však jen taková míra péče, kterou lze rozumně dosahovat každodenně, nikoli taková, kterou by nabyvatel mohl hypoteticky vynaložit na transakci, která se až později ukáže jako problematická.¹⁶⁸ Ustanovením § 1111 NOZ je chráněn i bezúplatný převod, avšak dobrou víru je u něj třeba posuzovat přísněji.¹⁶⁹ Rovněž bude třeba posuzovat transakci i na základě hodnoty převáděné věci. Čím je věc hodnotnější, tím větší měl nabyvatel vynaložit úsilí k ověření zcizitelových práv ji samostatně převést. Je podle mne logické požadovat vyšší míru obezřetnosti nabyvatele při koupi osobního automobilu než například nábytku.

¹⁶⁷ Usnesení nejvyššího soudu ze dne 17. března 2015, sp. zn. 21 Cdo 119/2015

¹⁶⁸ PETROV In PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2019, ISBN 978-80-7400-747-7, s. 1190, marg. č. 7.

¹⁶⁹ Tamtéž

Zde bych navíc odkázal na výklad k obvyklému vybavení rodinné domácnosti v kapitole 7.2., kde bylo poukázáno na to, že dle důvodové zprávy může být i osobní automobil brán jako součást takového vybavení. Poté má opomenutý manžel rovněž právo na dovolání se neplatnosti jednání, avšak výlučným vlastníkem automobilu může být manžel jednající. Jedná se podle mne o zbytečně silnou ochranu opomenutého manžela vzhledem k tomu, že dobrověrný nabyvatel neměl možnost, jak v takovém případě sám posoudit, zdali automobil je či není obvyklým vybavením rodinné domácnosti zcizitele s ohledem na aspekt potřeb pro danou rodinu běžně nezbytných. Jsem toho názoru, že takováto ochrana opomenutého manžela je až příliš silná a pojem obvyklého vybavení rodinné domácnosti by se v případě dobrověrného nabyvatele, který jinak udělal vše proto, aby si právní stav věci ověřil, měl vykládat restriktivněji.

8.3. Ochrana dobrověrného nabyvatele *de lege ferenda*

Jak bylo poukázáno převážně v předchozí kapitole, ochrana třetích osob může být v kolizi s ochranou druhého manžela v rámci společného jmění problematická. Příčinou je především to, že neexistuje způsob, jakým bychom zjistili, zda je daná osoba v manželství. Nemáme žádný veřejně přístupný registr manželství a dle § 5 odst. 2 zákona č. 269/2021 Sb., o občanských průkazech se v občanském průkazu uvede rodinný stav na žádost žadatele o vydání průkazu. V případě že žadatel o uvedení rodinného stavu nepožádá, rodinný stav uveden nebude. Pokud by se údaj o rodinném stavu v občanském průkazu povinně uváděl, existovala by lepší možnost, jak předejít možným konfliktům a nevidím důvod, proč by tomu tak být nemělo. Není podle mne nijak nepřiměřené v takovém případě v rámci sjednávání smlouvy požadovat předložení občanského průkazu po osobě, zcizující mimo svou běžnou podnikatelskou činnost movitou věc vyšší hodnoty.

Pokud je pak zcizitel v manželství, možností může být zahrnutí jako ustanovení do smlouvy či jako odděleného čestné prohlášení, že věc není součástí společného jmění manželů a že jako výhradní vlastník není zcizitel v převodu vlastnického práva omezen právy jiné osoby. K tomu je dále možno požadovat potvrzení této informace druhým z manželů.

Závěr

Společné jmění manželů je základním institutem manželského majetkového práva a jeho správa může v praxi přinášet mnoho potíží. Cílem této práce bylo kriticky analyzovat současnou úpravu společného jmění manželů v zákonném režimu, jeho správy a souvisejících majetkoprávních institutů, jež se s touto správou prolínají a dále poukázat a přinést vlastní náhled na situace, pro které zatím stále nemáme jasná řešení.

Nejdříve jsme hovořili o historii společného jmění a jeho vývoji do současné podoby a následně o majetkových hodnotách a dlužích, jež tvoří jeho obsah, a to včetně zákonem vymezených výjimek. V dalších částech byla již věnována pozornost správě společného jmění a jejím úskalím.

Do správy společného jmění se nám promítá jeden z hlavních rysů tohoto typu vlastnické plurality a to neexistence podílů. Každý z manželů je tak vlastníkem celé hodnoty ve společném jmění a ve svých dispozicích s nimi je omezen stejnými právy manžela druhého. Úprava zde tak přichází s řešením v podobě dělení záležitostí v rámci správy společného jmění na záležitosti běžné, ve kterých může jednat manžel sám s účinky pro oba, a mimořádné, kdy by manželé měli jednat společně či jeden se souhlasem druhého. To, zda je konkrétní právní jednání záležitostí běžnou či mimořádnou, je posuzováno individuálně s ohledem na rozsah společného jmění, majetkové poměry manželů vzhledem k jejich výlučnému majetku a dluhům, druhu a hodnotě součástí společného jmění, které se právní jednání týká a obvyklé zvyklosti ve společnosti.

To však v praxi může přinášet problémy, jelikož třetí osoba nebude mít vždy možnost, seznámit se se všemi skutečnostmi důležitými pro posouzení toho, zda je konkrétní právní jednání záležitostí běžnou či mimořádnou a zda je k jeho bezvadnosti vyžadován i souhlas opomenutého manžela. S tím navíc souvisí i fakt, že třetí osoba nemá jakým způsobem ověřit, zda osoba, se kterou jedná, je v manželství či nikoli a tudíž zdali je třeba se otázkou běžných a mimořádných záležitostí zabývat. Tento problém se nám dále promítá i do souvisejících institutů, jako je rodinná domácnost a její obvyklé vybavení, kde je souhlas druhého manžela s dispozičními úkony k bezvadnosti jednání rovněž vyžadován a majetková hodnota ani nemusí být součástí společného jmění.

Nabyvateli je poskytnuta ochrana pokud jedná v dobré víře v zápis ve veřejném seznamu, či nabývá věc některým z privilegovaných způsobů, avšak u kolizí ochrany opomenutého manžela se základní skutkovou podstatou nabytí od neoprávněného zatím stále čekáme na judikaturu, jež by nám přinesla odpovědi na otázku, jak takový konflikt řešit.

Seznam zkratek

NOZ - Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

SOZ - Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

ZOK - Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

ANDRES, Bedřich, Antonín HARTMANN, František ROUČEK a Jaromír SEDLÁČEK, *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Repr. pův. vyd. z r. 1937. Praha: Codex Bohemia, 1998, Díl 5, (§§ 1090 až 1341). Komentáře velkých zákonů československých. ISBN 80-85963-90-6

DĚDIČ, Jan, ŠUK, Petr. *K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci*. In *Obchodněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2014, 2014, roč. 6, č.6, ISSN 1803-6554

DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-597-7

DVOŘÁK, T. *Několik úvah k otázce, jak je tomu s členstvím bezpodílových spoluvlastníků podílu v obchodní korporaci po 1. 1. 2014*. *Obchodní právo*, 2014, roč. 23, č. 3, ISSN: 1210-8278

HRUŠÁKOVÁ, Milana., KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka., WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník: komentář. II. Rodinné právo (§ 655-975)*. Praha: C. H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8

KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1

KRATOCHVÍL, Zdeněk, ed. *Nové občanské právo*. Praha: Orbis, 1965. Praktické příručky (Orbis)

LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. *Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-881-2

MELZER, F., TĚGL, P., a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016 ISBN 978-80-7502-004-8

NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník. 2., aktualizované vydání.* Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0431-4.

PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck 2019 ISBN 978-80-7400-747-7

POLIŠENSKÁ, P., FEBEROVÁ, R., STUHLÍK, Z. *Musíš znát... Rodinné právo. Manželství.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017 ISBN 978-80-7552-902-2

PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů.* V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7

RADVANOVÁ, Senta a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva.* Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-182-2

SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2021 ISBN 978-80-7400-803-0

ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích. 3. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2020 ISBN 978-80-7400-799-6

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-757-0

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6

ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář.* 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009 ISBN 978-80-7400-108-6

Seznam použitých internetových zdrojů

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. Nový občanský zákoník, s. 591 Dostupné z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

Správa společného jmění manželů, Dostupné z WWW: <<https://www.jmeni-manzelu.cz/sprava-spolecneho-jmeni-manzelu/>>

SVÁTEK, Jan. *Komentář k zákonu o právu rodinném.* Praha: Orbis, 1954. Dostupné také z WWW: <<https://ndk.cz>>

Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 946/1811 Sb., všeobecný zákoník občanský

Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

Zákon č. 269/2021 Sb., o občanských průkazech

Seznam použité judikatury

Rozsudek Nejvyššího soud ČSSR ze dne 31. října 1963, sp. zn. 3 Cz 55/63

Rozhodnutí Okresního soudu v Jindřichově Hradci ze dne 3. dubna 1964, sp. zn. C 32/64

Rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 6. října 1971, sp. zn. 1 Cz 93/71

Zpráva Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 3. února 1972, sp. zn. Cpj 86/71

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 1996, sp. zn. 3 Cdon 231/96

Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Menteş a ostatní proti Turecku* ze dne 28. 11. 1997, č. 23186/94, § 73

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2002, sp.zn. 28 Cdo 555/2002

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. února 2004, sp.zn. 22 Cdo 2345/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. června 2006, sp. zn. 31 Cdo 2808/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. září 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. června 2008, sp. zn. 29 Odo 963/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2008, sp. zn. 21 Cdo 1723/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp.zn. 22 Cdo 3336/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2009, sp. zn. 30 Cdo 3745/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. února 2011, sp. zn. 22 Cdo 1754/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. října 2012, sp. zn. 29 Cdo 2830/2011-I

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2014, sp. zn. 22 Cdo 4409/2014

Usnesení nejvyššího soudu ze dne 17. března 2015, sp. zn. 21 Cdo 119/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. srpna 2017, sp. zn. 20 Cdo 520/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. září 2017, sp. zn. 22 Cdo 5330/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2018, sp. zn. 22 Cdo 3457/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. ledna 2019, sp. zn. 26 Cdo 3382/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. ledna 2019, sp. zn. 26 Cdo 3975/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2019, sp. zn. 22 Cdo 124/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2019, sp. zn. 22 Cdo 487/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2020, sp. zn. 21 Cdo 3017/2019

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky z 9. prosince 2020, sp. zn. 31 Cdo 2008/2020

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. července 2021, sp. zn. 26 Cdo 3286/2020

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. února 2022, sp. zn. 22 Cdo 3187/2021

Správa společného jmění manželů v zákonném režimu

Abstrakt

Společné jmění manželů je základním institutem manželského majetkového práva vznikající mezi manžely *ex lege* jako následek uzavření manželství. Základním rysem tohoto typu vlastnické plurality je neexistence spoluvlastnických podílů. Každý z manželů je tak vlastníkem celé hodnoty ve společném jmění a ve svých dispozicích s nimi je omezen stejnými právy manžela druhého. V právních jednáních týkajících se součástí společného jmění manželé vůči třetím osobám navenek vystupují jako jedna osoba.

Cílem této práce je kriticky analyzovat současnou právní úpravu správy společného jmění manželů v zákonném režimu a majetkoprávních institutů, které s touto správou souvisí a dále poukázat a přinést vlastní náhled na situace, pro které zatím stále nemáme jasná řešení.

V práci je nejdříve věnována pozornost historii majetkoprávních vztahů mezi manžely a jejich vývoji do současné podoby. Poté je řešena otázka pojmu společného jmění manželů a hodnot, které tvoří jeho obsah a jakým způsobem se stávají součástí společného jmění. Dále je v práci rozebrána problematika správy společného jmění a to jak v běžných tak i mimořádných záležitostech a je poskytnut výklad, jakým způsobem lze určit, o kterou z těchto forem správy se u konkrétních právních úkonů jedná. Řešena je i problematika využití části společného jmění k podnikání jednoho z manželů či nabytí podílu v obchodní korporaci a rovněž správy takto nabytého podílu. Pozornost je věnována i některým souvisejícím majetkoprávním institutům, jako je rodinná domácnost a její obvyklé vybavení a jejich vztah ke společnému jmění manželů. Nakonec se práce zabývá ochranou třetích osob a jejím vztahu k ochraně opominutého manžela ve věcech mimořádné správy společného jmění a institutům, jenž tuto ochranu poskytují, jako jsou veřejné seznamy či nabytí vlastnictví od neoprávněného.

Klíčová slova:

Společné jmění manželů, správa společného jmění manželů, ochrana třetích osob

Administration of the community property under the statutory regime

Abstract

The community property is a fundamental institution of matrimonial property law arising between the spouses *ex lege* as a consequence of the marriage. The basic feature of this type of property plurality is the absence of co-ownership shares. Each spouse thus owns the entire value of the community property and is limited in his or her disposition of it by the equal rights of the other spouse. The spouses thus act as a single person towards third parties in legal dealings concerning parts of the community property.

The goal of this thesis is to critically analyse the current legal regulation of the administration of the community property in the statutory regime and the property law institutes related and to point out and provide my own insight into situations for which we still do not have clear solutions.

The thesis first focuses on the history of property relations between spouses and their development into their present form. Then the question of the concept of community of property and the values that constitute its content and how they become part of the community of property is addressed. Next, the thesis discusses the issue of administration of the community property in both ordinary and extraordinary matters and provides an explanation of how to determine which of these forms of administration is involved in a given legal action. The issue of the use of part of the community property for the business of one of the spouses or the acquisition of a share in a business corporation and the administration of the share so acquired is also addressed. Attention is also paid to certain related property law institutes, such as the family home and its usual equipment and their relationship to the community property. Finally, the thesis deals with the protection of third parties and its relation to the protection of the omitted spouse in matters of extraordinary administration of the community property and the institutes which provide such protection, such as public lists or acquisition of property from an unauthorised person.

Key words:

Community property, administration of the community property, protection of third parties